

Poština plačena v gotovini.

Vzajemna

Svoboda • 6

Spomin na
gladovno stavko 1934.

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIIJA

IZHAJA MESEČNO ~ JUNIJ 1937 ~ LETO I.

Mestna hranilnica ljubljska

Nove vloge: Din 67,000.000.—
oproščene stare vloge: Din 72,000.000.—

Skupaj Din 139,000.000.—

Vse te vloge izplačljive brez vsake omejitve.

Za vse vloge jamči

Mestna občina ljubljanska

Lekarna Dr. G. Piccoli
Ljubljana, (nasproti nebotičnika)
se priporoča

Klišeeje

v cink, baker, elektron, medenino, fotolito izvršuje

Jugografika

Ljubljana, Sv. Petra
nasip 23, Telefon 24-95

Splošno konzumno društvo „Posavje“
Zagorje ob Savi r. z. z. o. z.

prodaja svojim članom v prodajalnah Zagorje in Loke vedno sveže in prvovrstno blago po najnižjih dnevnih cenah. Član lahko postane vsak, ki plača Din 250 vpisnine in Din 50 — družbenega deleža. Pristopajte k zadrugi, ki bo postala tudi Vaša last in od katere imate le dobiček.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezni, poškodbe itd. — Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ima približno 50.000 članov v obeh oddelkih in blizu 635 podružnic po raznih krajih Amerike.

PREMOŽENJE NAD 6.000.000.— DOLARJEV

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

**Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.
Lawndale Ave., Chicago, Ill.**

KONZUMNO DRUŠTVO ZA MEŽIŠKO DOLINO

r. z. z. o. z. — Poštni predal 3. — Telefon int. 5.
Poštni ček. račun 15.925. — Brz. Kodes Prevalje.

Centrala in skladišče: Prevalje

Prodajalne: 1. Prevalje, 2. Leše, 3. Guštanj, 4. Muta, 5. Črna I., 6. Črna II., 7. Mežica, 8. Sv. Helena, 9. Pekarna Prevalje.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po najvišji obrestni meri. — Pristopnina 5 Din.

Prodana domovina

Pod tem naslovom piše neki esperantski list o podvigih, ki so se pričeli že l. 1935. s preiskovanjem španskega ozemlja, ki naj bi dajalo svoje dobrine tujim silam, predvsem Nemčiji.

Ker je izid lanskimi volitev preprečil te nakane, je iz maščevanja 5 mesecev potem izbruhnila dobro pripravljena ystaja krivoprisežnih generalov, ki so, računajoč na podporo mednarodne reakcije, hoteli »osvoboditi« španski narod.

Kaj se zdaj tam godi, to je boj za Svobodo, Demokracijo in Mir in je to zadeva civilizacije sploh. Ni pa to kaka državljanska vojna, kajti na strani generalov ne stoji španski narod, temveč so fašistični vojaki primorani nadomestiti istega, vsled česar je tam fašistična vojna proti španskemu narodu, ki se bori za svojo neodvisnost.

Po internacionalni reakciji razširjeno časopisje pa trobi v svet alarmantne vesti, ki postavljajo na glavo resnično stanje. S tendencioznimi in lažnimi vestmi se skuša vplivati na široke množice. Kriči se o borbi proti komunizmu, za vero, nacijo in podobno.

Predsednik španske republike je v svojem nedavnem govoru poudarjal med drugim: »Ako bi se mi borili za komunizem, bi bili samo komunisti tisti, ki bi se bojevali; za socializem bi se borili socialisti za sindikalizem sindikalisti, za anarhizem anarhisti, za levičarsko republiko republikanci. Toda resnica je, pravi g. predsednik, da se mi vsi, delavci, intelektualci, meščani, strokovničarji in stranke borimo za Svobodo Špancev in za neodvisnost našega naroda.« Nič zato, Azana je rdeč boljševik — laže svetovna reakcija.

Kakor kažejo neki znaki, si je nemški fašizem izbral Češkoslovaško kot drugo polje za svoj eksperiment. Tudi v Belgiji dviga Rexgibanje nesramno svojo glavo. To bo moralo izzvati odgovor —ac—

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. / Telefon 31-33

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato zalogo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise, v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz inozemstva v najkrajšem času.

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z. o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. — Zadrugne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugni kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah.

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z. o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadrugno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež Din 100.—. Sodruzi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Izhaja enkrat mesečno. Letna naročnina Din 18.— (inozemstvo Din 36.—), polletno Din 10.—, posamezna šte. Din 2.—, naročnina za člane »Vzajemnosti« letno Din 12, mesečno 1 Din. Poštni ček. rač. št. 12.249. Uredništvo: Ljubljana, pošt. pr. 290. Uprava: Maribor, Sodna ul. 9/II.

Življenje in knjiga

Radi razvoja tehnike si danes tudi delavec lahko oskrbi knjižnico, kakršne si v srednjem veku niti bogat aristokrat ni mogel. Delavska knjižna zbirka, kakršno predstavljajo dosedanje izdaje Cankarjeve družbe, bi pred iznajdbo tiskarske umetnosti predstavljala neprecenljivo bogastvo, saj so bili takrat samostani ponosni, če so hranili le nekaj rokopisov. Pred nekaj sto leti so znali brati in pisati le nekateri izvoljeni izobraženci. V tem oziru se lahko danes čuti ponosnega vsak ljudski šolar. Žalostno je le to, da se človeška pamet ni razvijala tako, kakor se je tiskarska tehnika, in da je danes marsikateri pisмени Evropejec bolj neumen, da zna manj misliti kakor nepismeni očanci v črnogorskih planinah. Ljudje znajo čitati in pisati črke, znajo pa vedno manj misliti, svojega znanja ne uporabljajo za to, da bi brali dobre knjige, da bi o njih razmišljali in iz tega razmišljanja napravili potrebne zaključke zase, temveč ljudje berejo večinoma le dnevnike, v teh dnevnikih pa iščejo samo senzacije, umore, nesreče, pustolovščine, neumnosti. Meščanstvo, ki ima v rokah skoro vse tiskarne, izrablja tiskarsko tehniko za to, da je povprečni človek vsak dan bolj neumen in prazen.

Danes so možnosti za izobrazbo neverjetno lahke, znanje tisočletij, kulturo in izkušnje vseh narodov na zemeljski obli lahko bereš iz leksikona, kjer ti je treba obrniti samo nekaj listov, da najdeš pravo črko. Pa pogledmo lepo oblečene, kulturne meščane in ne bomo mogli ugotoviti, da bi bili bolj modri kakor naši stari dedi, ki so imeli pri hiši samo kako pratiko ali koledar in ki so zvedeli za najnovejše potrebe in burne dogodke v daljnji deželi šele čez nekaj mesecev. Ti očanci so si vsaj ustvarili svojo lastno sodbo o dogajanju na svetu, dočim moderni človek skoro ne utegne, da bi prišel do razmišljanja. Stari guslarji so se pomilijonili v radio-oddaji, stari lesorezi in letaki so se postomilijonili v dnevnikih, ilustracijah in filmu, vsa ta podjetja tekmujejo med seboj, da bodo ljudem nudila še več senzacij, še več zabave in užitka, in zdi se, kot da se danes po svetu dogajajo revolucije, potresi, vojne, nesreče, umori, rekordi samo za radio, film in časopise, da se jih ne bi naveličali ljudje. Delavski tisk in del resnega demokratičnega časopisja se prav s težavo ustavlja tej poplavi.

Posledice te psihoze, ki zajema vedno več ljudi, se vedno bolj čutijo pri knjigi. Ljudje se izogibajo, da bi kaj mislili, najbolj se boje tega, da bi zaposlili svoje možgane. Tisti, ki imajo voljo, da razen dnevnika berejo še kako knjigo, čitajo večinoma le pustolovne, »napete« zgodbe in romane. Najslabši podlistek v časopisu je najbolj priljubljena knjiga med večino današnjih ponosnih »kulturnih« ljudi. Saj ne mislim, da bi bila dobra knjiga čudežno zdravilno sredstvo, ki bi čez noč preobrazilo človeka. Vendar je še najboljše sredstvo za osveženje človekovega duha, razuma in fantazije.

Delavstvo, ki se hoče gospodarsko in politično osvoboditi, se mora osamosvojiti tudi duhovno. Delavstvo, ki bi

propadalo v splošni meščanski degeneraciji, ne bo moglo ustvarjati novega sveta. Neizobraženo, nekulturno-delavstvo ne bo moglo s pridom prevzeti kulturne dedščine prejšnjih rodov, da bi jo dvigalo na nove višine. Delavstvo ni neka enotna »masa«, ki bi živela svoje posebno življenje. »Masa«, ki jo nekateri tako radi obožujejo, da bi se ji prikupili in jo potem ogoljufali namesto da bi ji kazali njen pravi obraz in jo vzgajali; ta masa sestoji iz poedincev, in je le tedaj nekaj vredna, ako jo tvori veliko pametnih in sposobnih ljudi.

Da čim več delavcev izobrazijo, je naloga delavskih kulturnih organizacij. In med temi kulturnimi društvi je prav izredno pomembna vloga Cankarjeve družbe. Njen namen je, da vzbuja v delavcih smisel in veselje nad dobro knjigo, kajti vsaka dobra knjiga dviga v posamezniku njegov razred in njegovo stremljenje navzgor. Delavec, ki bere dobro povest, si v svoji fantaziji sam ustvarja nove slike, doživlja, hrepeni, trpi, se bori skupaj z osebami, ki živé v povesti, se primerja z njimi, vidi svoje doživljanje, najde jasno izražene misli, ki so mu prej megleno begale pred očmi, in iz vsega se poraja v njem novo spoznanje, iz spoznanja pa volja do novega dela. Delavec ni noben angel zato, ker je delavec, in meščan tudi ni treba, da je hudič samo zato, ker je meščan. Pri vsakem človeku je merodajno, ali ima značaj in kakšen značaj. Značaja pa ne moreš imeti, če nimaš prepričanja, če si nisi ustvaril in prisvojil nekih nazorov, ki ti narekujejo način življenja in razmerja s soljudmi. Dobra knjiga je najboljši pripomoček, da se dokoplješ do tistega, po čemer hrepeniš, da se poglobljaš, utrjuješ, da preizkušaš svojo voljo, svoje želje s svojo močjo.

Med društvom in društvom je velika razlika, med delavskim gibanjem in delavskim gibanjem so velikanske difference, pa ne mislim na razlike v številu članov in zastav, v premoženju, temveč v tem, kak duh vlada v organizaciji, kakšno zrelost kaže gibanje. To pa zavisi od tega, kakšni so posamezniki, ljudje, ki tvorijo dotično organizacijo. Na shodih, na prireditvah se obračamo na celoto, veliki zleti in tabori so kakor procesije — manifestacija na zunaj, s kulturnim delom, s Cankarjevo družbo, s knjigami se pa obračamo na posameznega človeka. Zato naj vsak zaveden sodrug ali sodružica, vsak dober član »Vzajemnosti« gleda, da pridejo dobre knjige v čim več delavskih družin in stanovanj, da bo čim več proletarcev, ki bodo našli v dobri knjigi svojega prijatelja, svojega tovariša in svoje ideale.

Cankarjeva družba je vredna, da postanemo vsi njeni člani, da vsi dobivamo in beremo njene knjige, saj skrbi ona tudi za to, da izdaja spise slovenskih delavcev in delavk, vaših sotrpinov, ki živé in trpé prav med vami, pa v tem trpljenju niso otopeli, niso iskali pozabljenja na vse življenje, temveč jim je vedno lebdela pred očmi podoba Jacka Londona, Nexôja, Maksima Gorkega, vseh tistih, ki iščejo odrešenje trpečega človeštva v človeštvu samem.

Š.

(Uvod iz istoimenske povesti 18-letne pisateljice-proletarke, ki jo izda letos Cankarjeva družba.)

Megla jesenskega večera je legala na predmestje. Umazane barake so se vrstile druga ob drugi, iz vseh je prihajal čuden duh po gnilobi in plesnobi. Iz ozkih železnih dimnikov se je plazil ozek stebriček dima, kakor bi se bal zaiti v mračno predmestje, kjer so bivali brezdomci, sinovi ceste.

V tistem predmestju je bilo le malo hiš in še tiste so bile vse sive, polne otožnosti, iz vseh je dihalo beda. Na podstrešju in v kletnem stanovanju so bila okna umazana, ubite šipe pa zamašene kar s cunjami. V sredi je bival gospodar sam, tam so bili čipkasti zastori. Sive stene hiš je le redko obsijalo solnce. Pomladni žarki so včasih hoteli vlti ljudem vero v življenje, upanje v lepše dni, a bedni brezdomci jim niso verjeli. Kako bi jim mogli verjeti, ko pa so verovali že tolikokrat v nekaj, kar jim je nedosežno — v srečo. Pred njimi je stala, smehljala se jim je, a doseči je ni mogel nobeden izmed tistih, ki so se rodili v kletnih stanovanjih visokih, sivih hiš ali v zatohlih barakah, kamor je komaj mogla svetloba dneva. In ljudem je vera v srečo umirala in umrla. Žarki pomladnega solnca je niso mogli priklicati v življenje, zato so pobegnili gori v mesto, kjer so šumeli kostanji in so se izložbe svetile v solncu, kjer so se vozili ljudje v avtomobilih s prešernim smehom na ustnah.

V sivem predmestju so vsi ljudje hodili s sklonjenimi glavami. Nihče ni gledal kvišku, v nebo ni bil uprt noben pogled. Čemu bi se opajali z njegovo sinjo modrino, čemu hrepeneli po soju zvezd, ki svetijo samo srečnikom? Za nje ni nobene. Zakaj bi oči plavale proti travnikom, ki zelené, polni cvetja, proti prostranim poljem, kjer valovi rž v vetru in cveto ivanjščice. Za nje ni nobene cvetke. Zakaj bi hrepeneli po šumu srebrnih valov vode zunaj mesta, kjer je še čista, neskaljena? Voda šumi le otrokom narave, njim cveto rože, nje pozdravlja ptičje petje. Za ljudi iz predmestja to ni, tuje jim je, nerazumljivo. Njim velja mrak in bol, pesem ne. Njim veljajo solze, smeha ne poznajo. Za nje je suženjstvo in ne marajo sanjati o širjavi svobodne zemlje, kakor ujeti orel.

V predmestju se nihče ne smeje. Ne smejejo se očetje, ki jim trudna kolena klecajo, še manj pa žene, ki po praznih omarah iščejo, kaj bi dale v lonec. Tudi otroci ne poznajo smeha. Ko se poleti valjajo po umazanih, prašnih tleh, se nasmeh ne zaziblje na licu. Oči zro plaho, lačno, v njih je zapisan glad, glad, glad.

Na vseh, ki živijo tam v sivih hišah in barakah, je vtisnjen pečat, da jih vsi poznajo, se jih izogibajo. Zato gledajo v tla. Ni jih sram pečata, ki jim ga je vtisnila beda

in trpljenje, bojé se le zasmeha, ki ga berejo v očeh vseh, ki jih srečajo gori, kjer se življenje smeje, in tistih, ki jim nesrečen slučaj obrne stopinjo med trhle barake.

Tistih iz predmestja nihče ne kliče k sebi. Samo ob šestih zjutraj zatulijo fabriške sirene in možje in fantje nemo slede temu klicu. Uporno stopijo iz barak na ulico, a gredo vendar, ker vedo, da se tam zanje peče kruh, s pečinom umešan strpanec, a vendar: kruh. Brez njega poginejo oni, poginejo žene in otroci, ki se tudi tega grenkega kruha nikdar ne najedo dosita. Majhni so kosci in tanki, da se vidi skoznje vsa revščina in beda, razločno se vidijo na kruhu krvavi žulji, kri, ki jo oddajajo očetje za kruh, dokler je še kaj v telesu. Ko očetu zmanjka krvi, ki mu jo je izpilo delo, stopi na njegovo pot sin, po njegovih stopinjah hodi, dela in trpi za kosec grenkega kruha, samo da je trpljenja iz leta v leto več. Kakor bi se čudežno množilo, se zdi. Trpljenje gre od rjavih sten tovarn, od visokih dimnikov, od zateglega tuljenja sirene, ki je žalostna pesem kruha in izmognanih teles. Trpljenje diha iz sebe ulica, poleti prašna — tja ne pridejo škropit vode — jeseni blatna, da brizga na vse strani in pod nogami zoprno cmoka in skozi slabe čevlje sili voda, da postanejo znotraj zoprno spolzki. Trpljenje sije iz oken, v katerih se zreali daljnji odsvit solnčne svetlobe in z bleiskom zakriva primerno revščino, ki se skriva v bednem stanovanju. Trpljenje odmeva od korakov bednežev, ki se vračajo domov, ko solnce zatone in zjutraj odhajajo, še preden vstane, tako da njegovi žarki njim ne sijejo nikoli. Trpljenje gre od vsepovsod, še od umazane gostilne na koncu predmestne ulice. Notri se zbirajo bedni, ponížani do tal. Žganje pijejo, ker je najcenejše, in se zastrupljajo z njim, da so potem še bolj ponížani, da je srce še bolj bolno. Mnogo med njimi jih je, ki ne pijejo iz veselja do pitja. Pijejo, da utopé v sebi tisti gnus, ki ga je duša polna. Ko pa oči postanejo motne od pijače, se naseli v človeka še večji stud nad življenjem, nad vsem. In v tisti zagrenjenosti onemoglo kolnejo svet. Trpljenje gre od vode, ki vsa umazana in kalna šumi pod predmestjem; iz nje vstaja siva megla, ki moreče zagrinja ulico sivih hiš in barak, tlači prsa, da ljudje komaj dihaajo.

Tako žalostno je samotno predmestje, da bi veselja v njem ne našel, če bi ga šel iskat s pesmijo in godbo. Veselja ni za sinove ceste, umrlo je, upa ni zanje, odšel je k srečnejšim ljudem; zanje ni tolažbe, izgubila se je nekam daleč po svetu in noben klic je ne priklíče nazaj. Ostala sta samo trpljenje in bolečina, drugo rojeno iz drugega, a oboje bič za bedneže. Samotno predmestje je ka-

T O I N O N O

Lepi dobički gredo iz naše države. Pariški list »L'Information« ugotavlja, da je čisti dobiček rudnika Trepča v južni Srbiji, ki ga izkoriščajo inozemski kapitalisti (nekaj je gotovo tudi domačih, ker sicer bi tuji ne mogli dobiti koncesije), znašal v prvem tromesečju lanskega leta 296.728 funtov šterlingov (to je preko 63 milijonov dinarjev), v zadnjem tromesečju pa 236.094 funtov šterlingov (preko 56 milijonov dinarjev). — Splošno znano je, v kakih socialnih razmerah žive rudarji v rudniku Trepča, med katerimi je tudi več Slovencev. Pred nekaj tedni so bili prisiljeni stopiti v stavko.

Če dva delata isto, ni isto. Zagrebški nadškof dr. Stepinac, je odredil spokorno tri-

dnevnicu od 21. do 23. maja t. l. po vseh cerkvah svoje škofije proti komunizmu. Služile so se svete maše, izpostavilo se je najsvetejše in duhovniki so imeli pridige proti brezbožnemu komunizmu, ki ga nadškof naziva kazen božjo za naše grehe. V nedeljo 23. maja se je vršila velika spokorna procesija iz zagrebske katedrale k Kamenitim vratom, od koder se je vrnila nazaj v katedralo noseč seboj starodavno sliko Matere božje od Kamenitih vrat, ki je bila potem vso noč svečano izpostavljena, da bi ljubi Bog odvrnil od nas kazen komunizma. {

Za iste dni, to je od 21. do 23. maja je pa katoliški predstavnik Severne Amerike, kardinal Moondeline v Čikagu odredil službe božje po vseh katoliških cerkvah zjedinjenih cerkvah, da bi ljubi Bog obvaroval 20 mili-

jonov katoličanov pred dobrotami fašizma in da bi čimprej rešil ubogi nemški narod biča in kazni nacionalnega socializma, ki ga je kardinal v svojem govoru ljuto napadel.

Ljubi Bog je največ v veliki zadregi komu izmed teh dveh svojih vernih zastopnikov na zemlji ustregel. —

Volga—Moskva kanal otvorjen. Svoj čas so trdili, da Slovani velikih tehniških podvzetij in podvigov sploh niso zmožni, da je to privileg samo Nemcev in Anglosakoncev. Danes je moral svet tudi v tem pogledu spremeniti svojo sodbo, kajti poleg Čehov so se zlasti Rusi pokazali tudi na tem polju izvrstne mojstre. Njihova industrijska produkcija je narasla v primerjavi z letom 1913, v izmeri 1 : 13, čeprav je bilo koncem državljanske vojne skoraj

kor tisti veliki mutasti greh, ki z nemimi besedami kriči do neba. Zanj ni nobena kazen prevelika, a tudi odpuščanja zanj ni, če greš po kolenih od črne zemlje do sinjega neba, če s križem na rami obhodiš vesoljni svet od severa do juga, od vzhoda do zapada. In tisti veliki vnebovpiojoči greh je zapisan nad industrijskim krajem z nevidnimi, a neizbrisnimi črkami: »Ne pritrguj in ne zadržuj delavcu zaslužnega plačila!« A svet, poln goljufivega bleška, svetohlinsko obrača oči od teh besed, ker ga njihova ost neprestano zadeva.

Sinovom ceste ni mladost dolgo cvetela. Umrla je otroku štirih let, življenje mu je začelo kazati svoje odurno lice. Tedaj se je prvič zazrl v trudne, udrte materine oči, obdane z modrimi kolobarji in v lice, ki je blede, izsušeno. Takrat otrok prvič opazi, da je očetova obleka zamazana, zakrpana, da čevlji zijajo in je materina obleka že čisto tenka, niti lezejo narazen. Vidi tudi, da bratom in sestram sije glad iz oči, vidi materino solzo, ko jo prosi kruha in v kruhu samem okuša grenkost. Štiriletni otrok opazi, da se očetu trese trudna desnica, ko ga boža po glavi, čuti, da mu drgetajo izmučena kolena, ko ga ziblje na njih. Slednjič tudi sebe pogleda in je žalosten raztrgane in na vseh koncih zakrpane oblekice, žalosten bosih nog in umazanih rok.

Delavski otroci dozoriijo neverjetno hitro. Desetletni otrok ve stvari, ki jih odrasli gospodje ne pojmujejo, ker so predaleč od njih. Čutijo, da so brezdomci, da jim je usojeno poginiti nekje v jarku, skoro kakor psu. Cesta ga rodi, cesta ga vzgaja in vodi skozi življenje s svojimi umazanimi, nenamiliženimi rokami. Vso svojo gnusno goloto jim pokaže brez pridržka, v mlade duše seje strup. Cesta ga vodi vse življenje, siva cesta z barakami brez smeha in ko mu noga klecne, umre na njej. Tako je z vsemi delavskimi otroki. Zgodaj dozore, ker začno zgodaj umirati. Ko dopolni štirinajst let, gre v tovarno, tam mu stroji izpijejo še tisto malo veselja, ki se skriva globoko v dnu duše, ob zamazanih stenah se ubije še zadnji, daljni odmev smeha, ki je vrel z ustnic pred desetimi leti. S tistim dnem, ko prvič prestopijo prag tovarne, se začne zanje doba umiranja, dolga in strašna. Dan za dnem ga kliče tovarniška sirena in on hiti za njenim klicem, ker mu je v mislih samo eno: kruh. In tako dan za dnem, leto za letom. Solnce zanj ugasne in zvezde popadajo z neba, vsa mehka čustva v duši se umaknejo pred črno borbo za kosce kruha, za golo življenje. Ne zave se, kdaj mu zbeži čas, ne loči dneva od noči, ne briga se za koledar. Ko dopolni petinštirideseto leto, začuti da je brezpogojno zapisan smrti, da ni moči, ki bi ga mogla odtegniti njenemu hladnemu poljubu. — Tako romaajo drug za drugim: kdor je rojen v mračnem predmestju, se ne izogne tej poti. Le malokateri se otrese objema sive megle in zbeži ven, v beli svet, ki je tako prostran. Tam se vzdigne visoko in se smeje njim, ki so ostali v predmestju, ali pa umre tudi on nekje na cesti, daleč od tovarišev — sotrpinov.

vse porušeno. Danes ne potrebujejo več uvoza inozemskih strojev in pomoči tujih inženjerjev, izdelujejo že večinoma vse sami. Sredi Urala in zapadnosibirskih planot so nastala čez noč velika nova industrijska mesta, radi svoje centralne lege in silne oddaljenosti od vsake državne meje, popolnoma varna pred zračnimi napadi sovražnikov. Znan je Dneprostroj, ki zajezuje reko Dneper (velika kakor Donava) in daje električno energijo vsej Ukrajini. Znan je pred dvemi leti otvorjen belomorski kanal, ki veže Finski zaliv z Belim morjem, skoraj 800 km daleč. Znana je nova, 4000 km dolga železnica med Sibirijo in Turkestanom, ki odpira najbolj divje, a tudi najbolj rodovitne kraje. In letos, 1. maja, je priplul prvi parnik iz Volge po

novem kanalu v Moskvo. Dolg je 137 km in gradili so ga štiri leta. Glavni jez na Volgi tvori veliko jezero s 330 kvadratnimi kilometri površine. Mnogo vasi je moralo izginiti pod vodo, zato pa bo zvišana vodna površina omogočila namakanje obsežnih, doslej nerodovitnih predelov. Vodna gladina se v kanalu z 9 velikimi propustnimi pregradami zviša in zopet znižuje za 38 metrov. Tekom gradnje so izkopali iz kanala 173 milijonov ton zemlje (iz Panamskega kanala, ki so ga svoj čas delali 11 let, so izkopali le 165 milijonov ton). Pri gradnji so bile zaposlene samo domače, ruske delovne moči in inženjerji in uporabljal se je samo domači material. Vse delo je stalo blizu dve milijardi rubljev.

V bližini Azorskih otokov se gradi četrti

Giacomo Matteotti,
† 10. junija 1924.

Prostran je svet, sivo predmestje pa je ozko, tesno, da ima komaj prostora za vse bedneže. A oni se ga tišče, nobena sila jih ne spravi proč iz vlažnih sten, iz trohnobe, iz mračnih kotov, kjer se skriva smrt in preži na svoje žrtve. Vsa lica so blede od njenega diha, žene in dekleta kažejo znake tuberkuloze. Slednja žena suho pokašljeuje in si pritiska robec na usta, na robcu se premnogokrat pokaže kaplja krvi. Tako izteka kri kaplja za kapljo; izmučeno telo vzdrgeta in ugasne. Tedaj stopijo hčere na isto pot, čeprav vedo, da so brezpogojno zapisane smrti.

Sivo predmestje ne pozna ljubezni, tiste ljubezni, ki jo nosijo v srcu sinovi belih cest in zelenih polj. Otroci sive, blatne ceste čutijo ljubezen, a to ni čustvo, ki bi moglo prinesiti srečo. Njihova ljubezen je samo znanilka smrti, skoro tako kakor kri na žepni rutici. Poročajo se brez posebnih upov, brž drugi dan pa že zaživi v zakoncema misel: kako dobiti kruha zase in za tiste, ki jih še ni. Potem se začne trnjeva pot trpljenja. Kadar prijoka na svet nov otrok, se očetu in materi zareže v čelu nova guba. Vsak dobi grižljaj manj od kosca kruha, ki je že tako majhen. Kolikor otrok, toliko grižljajev kruha manj, toliko globokih gub na očetovem in materinem čelu, toliko več ljudi, ki jim solnce ne bo nikoli sijalo.

To je bilo sivo predmestje in to so bili njegovi prebivalci, z gubami na obrazu in z boljo v srcu.

plavajoči otok v Atlantskem morju, za potrebe letalstva med Evropo in Ameriko. Umetni otok, trdno vsidran na morskno dno, bo imel tudi moderen katapult za pogajanje letal.

Nov rekord z jadralnim letalom je dosegel ruski avijatik Rastorgujenov. Preletel je z brezmotornim letalom razdaljo od Moskve do Saratova, to je 600 kilometrov.

Radi protifašistične propagande so v marcu zaprli v Rovignu v Italiji 27, v Parmi pa 97 oseb. 25. februarja se je pojavilo nad Rimom, 26. februarja pa nad Milanom neznano letalo, ki je metalo iz zraka protifašistične letake.

Mussolinija je odlikoval nemški general Göring s tem, da ga je imenoval častnim nemškim pilotom.

*Delavec,
čitaј dobre knjige!*

NAGRADE CANKARJEVE DRUŽBE

Odbor CD je določil za zaupnike te-le nagrade:

1. ODŠKODNINA ZA TRUD.

Poverjenik, ki pridobi 10 odnosno več članov, ima pravico odtegniti od inkasirane članarine 10 odst. za kritje svojih stroškov. Kdor torej nabere 10 članov à Din 20.— Din 200.—, odtegne pri poravnavi računa 10 odst., to je Din 20.— za svoje stroške in nakaže Cankarjevi družbi ostanek Din 180.—.

2. NAGRADNO TEKMOVANJE.

Da se oddolžimo najbolj agilnim poverjenikom, smo sklenili razdeliti za leto 1937-38 naslednje knjižne nagrade:

a) vsak poverjenik, ki bo nabral vsaj 50 članov, dobi v znak pri-

znanja v platno vezano knjigo Karla Marxa »KAPITAL«, odnosno na željo druge leposlovne in poučne knjige v vrednosti Din 60.—. Seznam teh knjig bomo v poštev prihajajočim poverjenikom pravočasno dostavili;

b) oni poverjenik, ki bo nabral največje število članov (vendar nad 100) dobi v znak posebnega priznanja

celotno zbirko Cankarjevih del (20 knjig);

c) prihodnje leto bomo nato v koledarju objavili seznam vseh poverjenikov, ki so zbrali nad 50 članov, da se jim javno zahvalimo ter jih stavimo v zgled vsem ostalim. Enako bomo izdali grafično karto Slovenije, iz katere bo razvidno, kako je Cankrjeva družba razširjena v posameznih krajih.

TONE MAČEK

Prvič bo izšla v Cankarjevi družbi tudi knjiga »Ženin iz Amerike« izpod peresa Toneta Mačka, ki je sicer znan delavcem po svojih spisih v raznih delavskih listih, nikdar pa še ni izšlo nobeno njegovo delo v knjigi.

Tone Maček (pravo ime: Anton Tanc) je bil rojen 13. januarja 1887 v okolici Laškega od očeta revnega zidarja in matere dninarice (oba nepismena). Večkrat lačen kakor sit mora že z 12 leti iti služiti za pastirja in pozneje za hlapčka in komaj uspe dokončati štirirazredno slovensko osnovno šolo v Laškem. Potem se v dobrem in hudem prebija skozi življenje kot težak, tovarniški delavec, tri leta rudar v Hrastniku, kot točajni sluga po raznih hotelih in letoviščih, dve leti v vojaški službi in zopet hotel-ski sluga in lakaj v zasebnih gospodskih hišah v Ljubljani in na Dunaju. Vmes večkrat brezposeln in na robu propada.

Ob izbruhu svetovne vojne odrine s prvimi transporti v Galicijo. O božiču 1914 je ujet; nato: 3 leta kot rudar v donskem bazenu pod raznimi režimi: carstvo, provizorična vlada, hetman Skoropadski, ataman Aleksejev, boljševiki, nemško-avstrijska okupacija, general Denikin in spet boljševiki.

Po povratku v domovino (decembra 1918) ga najdemo spet v hiši znanega ljubljanskega prvaka. Pometa, pomi-va nočne posode in streže pri mizi, dokler s svojimi, skrivaj pisanimi članki ne opozori nase načelnika socialne

samoupravne ustanove, ki mu preskrbi v tem uradu skromno, podrejeno nameščenje, v katerem je še danes.

Pesmi se zlagati je skušal že v rani mladosti, vendar je njegova prva pesem (Ples na vulkanu) bila objavljena šele leta 1921. v »Kresu«. Prve članke pa je začel objavljati v »Napreju« takoj po vrnitvi iz ujetništva, ki je imelo na njegov duševni razvoj velik vpliv. Od takrat skoraj ni bilo slovenskega delavskega lista (»Svoboda«, »Kres«, »Naprej«, »Enakost«, »Socialist«, »Pod lipo«, »Delavska Politika«, razni Majski spisi, Zadružni koledarji, koledarji Cankarjeve družbe, ameriški »Proletarec« in Ameriški družinski koledar), v katerem bi ne bil več ali manj sodeloval bodisi s pesmimi, črticami ali članki pod raznimi psevdonimi, največkrat kot Čulkovski in Tone Maček.

Pri tem se Tone Maček nikdar ni prevzel, kakor se tako rad marsikdo, ki se mu pohvali njegovo prvo delo, pa potem propade v svoji lastni domišljavosti in se užaljen v svoji samozaljubljenosti odtuji delavskemu gibanju sploh. Tone Maček se je vedno učil, vzgajal, spopolnjeval, in pisal tako, da Cankrjeva družba letos s ponosom izda njegovega »Ženina iz Amerike« in še eno krajšo socialno globoko občuteno povest. S tem mislim, da bomo najbolj razveselili ob 50-letnici rojstva našega s. Tanca, ki ga šteje tudi »Svoboda« in »Vzajemnost« med svoje sicer najskromnejše, toda najboljše, najvztrajnejše delavce.

Poslanstvo Francije

VICTOR

HUGO:

Cankarjeva družba izda letos knjigo o Franciji, iz katere bo vsakdo mnogo novega izvedel, tudi tisti, ki je že bil v Franciji bodisi za kruhom, bodisi na potovanju.

Da opozorimo svoje bralce na pomen te knjige, priobčujemo nekaj misli velikega francoskega pisatelja Hugo-ja (izgovori: Igó), ki jih je napisal 1852. leta proti diktaturi Napoleona »Malega«. Hugojev spis proti Napoleonu III. je plameneča, vedno živa pesem revolucionarnemu poslanstvu Francije, svobodi in demokraciji.

Dve sijajni (parlamentarni) tribuni obvladata narode: angleška, ki vodi trgovino, in francoska, ki ustvarja ideje. Od 1789. leta dalje je francoska tribuna izdelala vsa načela, ki tvorijo končni pojem politike, in z 1848. letom je začela ugotavljati vsa načela, ki tvorijo končni pojem socialnih pravic in dolžnosti. Čim se je pojavil neki princip in prenesel dnevno svetlobo, ga je francoska tribuna popolnoma izdelanega vrgla v svet in mu rekla: Pojdi po svetu! In osvajajoče načelo je odšlo na potovanje, zadelo na meji na carinike in šlo naprej kljub vsem preganjalcem; srečalo je straže pri mestnih vratih in kljub prepovedi prišlo v mesto; sedlo je na vlak, se ukrvalo na tovarno ladjo, preplulo morja, nagovarjalo ljudi na cestah, sedlo k družinam za ognjišče, se vrnilo med prijatelja in prijateljca, med brata in brata, med gospodarja in sužnja, med ljudstvo in kralja; in če je kdo vprašal: Kdo si? mu je odgovorilo: Resnica sem. — Odkod prihajaš? — Iz Francije. — In tisti, ki ga je vprašal, mu je ponudil roko, in to je bilo bolje kakor na novo osvojena pokrajina, kajti to je bila pridobljena inteligenca. Od takrat se je prelival tok misli in ljubezni med Parizom, materinskim mestom in med posameznim človekom v samotni, in mestom, ki leži skrito daleč tam v stepah in gozdovih, in tistim ljudstvom, ki ječi pod jarmom. Drugega za drugim, polagoma je francoski duh pritegnil narode v svoje območje, vedno v korist napredku.

Francoska tribuna! Debelo knjigo bi bilo treba napisati, da bi povedal, kaj vse vsebuje ta beseda. Francoska tribuna, to pomeni živo besedo človeškega duha. Človeškega duha, ki vse izreče, vse primerja, vse združuje in oploja, dobro in slabo, resnično in zlagano, pravico in krivico, vzvišeno in nizkotno, tako strast kakor razum, ljubezen in sovraštvo, materijo in ideal in ki priklične noč, da ustvari dan, povzroča zmedo, da pride do življenja, in revolucijo, da pozdravi republiko.

Kaj vse je šlo čez to tribuno, kaj vse je doživela, izvršila, kaki viharji so jo ogrožali, kake prigode je napra-

vila, kakšni možje so jo pretresali s svojim kričanjem in kakšni možje vse so jo posvetili s svojimi govori!

Za Mirabeau-jem Vergniaud, Camille Desmoulins, Saint-Just, strogi mladenič, Danton, veliki govornik, Robespierre, vtelešenje tistega strašnega, neizrecnega leta! Na tej tribuni so se križali taki-le srditi medklici: »No«, kliče govornik konventa, »ali mi hočete danes vzeti besedo?« »Da«, mu odgovarja glas, »danes besedo, jutri pa glavo.« Da, vse se je obravnavalo na tej tribuni, slabo in dobro; toda na koncu so zmagale samo dobre stvari; na tribuni, sredi odpora, nasprotij, ovir so menjaje izgubljal potrepeljivost vsi borci, tako tisti, ki so branili bodočnost, kakor tisti, ki so zagovarjali preteklost; včasih je resnica pokazala svojo silovitost, drugič je besnela laž; vse meje so bile prekoračene. Na tej tribuni je giljotina našla svojega govornika Marata in inkvizicija svojega — Montalemberta: prvi je oznanjal terorizem v imenu javne blaginje, drugi terorizem v imenu Rima; žolč v ustih obeh in tesnoba v zbornici; med govorom prvega se je zdelo, kakor da pada smrtna sekira; ko je govoril drugi, je bilo, kot da bi človek slišal prasketanje goreče grmade. Tu so se borile stranke, vse ogorčeno, marsikatero slavno. Tu so kakor vihar en oblak obkrožali vedri obraz resnice sovraštvo in bes, fanatizem, sebičnost in laž, tulili, divjali, sikali, zdaj se šopirili, pa se spet potuhlili, grozili z večno isto pestjo in pljuvali večno isto slino.

V vsem tem je bilo polno življenja in topline, mnogo hrupa, vedno pa je bilo plodno in veliko. In ko se je vse pretehtalo, pregledalo, preiskalo in razmislilo, kaj je poglajalo iz tega dračja? Vedno iskra. Kaj iz grozečih oblakov? Vedno jasnost. Vse, kar je zmogel vihar, je bilo to, da je iskro spremenil v blisk. Na tej tribuni so se vsa vprašanja načela, razglabljala, razjasnila in večinoma tudi rešila: finance, kredit, delo, izmenjava blaga, plača, državne zadeve, vojna in mir. Tu je prvič zadonela beseda, ki pomeni novo družbo: človečanske pravice. Tu je pelo nakovalo, na katerem so nadčloveške moči kovale čiste ideje — te meče ljudstva, kopja pravice, ščite prava.

Ta tribuna je bila kraj moči in kreposti. O tribuna! Steber močnih mož! Od tebe je izhajala zgovernost, zakon in moč, vdanost in vse velike misli. Ni duha, ni inteligence, ni genija, ki ne bi povzel besede na tem prostoru, ki od vseh najbolj odmeva. Od prve do zadnje otvoritvene skupščine, od prve do zadnje zakonodajne seje, od vseh posvetovanj zbornice preštejte vse močje, če jih morete! Prava homerska revija ljudi! Kakšni kontrasti,

Silen porast strokovnih organizacij na Francoskem. V francoski notranji politiki se vedno bolj občuti vpliv strokovnih delavskih in nameščenskih organizacij, združenih v »Confederation Generale du Travail«, ki je bila ustanovljena leta 1855. in je imela prva leta komaj 50.000 članov. Pred dobrim letom, ko se je združila s komunistično »Confederation du Travail Unitaire«, se je članstvo zvišalo na 1 milijon 200.000. Od ujedinitve do danes je pa članstvo ujedinjene strokovne zveze neznatno hitro poraslo na pet milijonov. Število članov javnih nameščenec (večinoma socialisti) je ostalo skoraj neizpremenjeno in sicer: 165.000 železničarjev, 90.000 učiteljev in profesorjev, 75.000 poštnih uslužbencev, 90.000 državnih in javnih uradni-

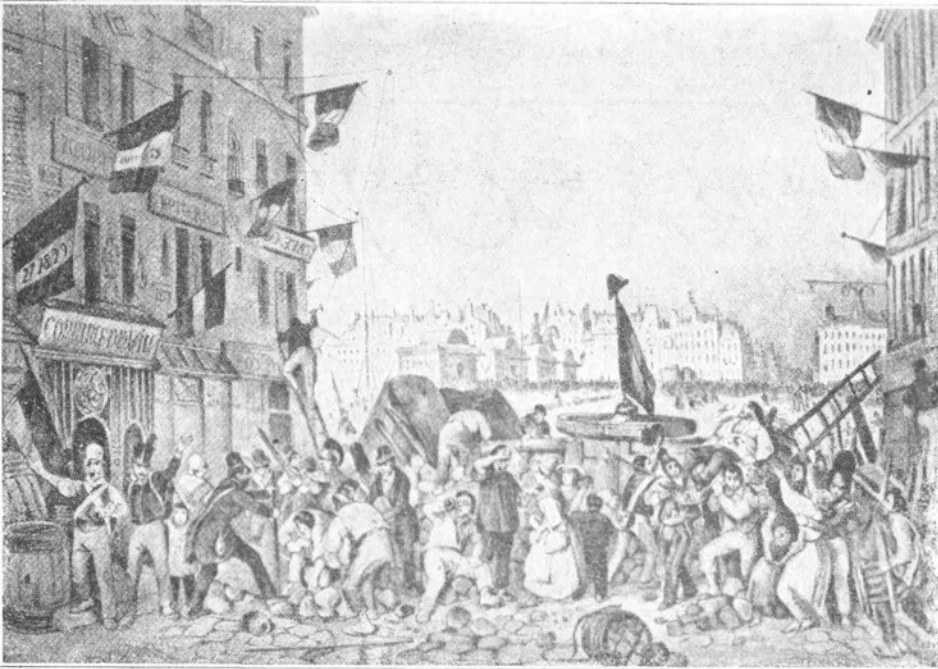
kov in 40.000 delavcev v državnih podjetjih. Najbolj je poskočilo število poljedelskih delavcev in sicer od 12.000 na 156.000, trgovskih nameščenec in živlcev od 15.000 na 300.000, tehnikov in risarjev od 500.000 na 800.000, stavbincev od 85.000 na 540.000, zasebnih nameščenec od 15.000 na 285.000, tekstilcev od 6.000 na 110.000, kemičarjev od 4.000 na 190.000, oblačilcev od 47.000 na 360.000, kovinarjev od 50.000 na 755.000. Zveza je razdeljena na 50 podzvez in na 90 pokrajinskih zvez.

Nova španska vlada. Caballero je radi izčrpanosti odstopil. Novo vlado je sestavil socialist Nigrin. V njej so zastopane vse levičarske stranke, izvzemši anarhiste.

Anarhisti v Kataloniji so padli vladi v hrbet in vprizorili v Barceloni puč, čeprav bi

se morali zavedati, da bi morali v tem težkem boju, ki ga bije španski proletarijat, biti vsi Španci edini. Njim pa najbrž ne gre za to, ampak samo za njihove temne cilje. K sreči je bila vlada močnejša in jih je razorožila. Tudi pri nas imamo temne elemente, ki proletarijat begajo. Pokažimo jim tja, kamor spadajo.

Baskijsko katoliško duhovništvo je poslalo v Vatikan posebno deputacijo, da pouči Sveto stolico o pravem položaju v Biskaj in da protestira proti inozemskemu vmešavanju in uničevanju Baskov, kar se čisto dogaja v imenu katoliške cerkve. Dvomimo v kak uspeh, kajti Vatikan se nahaja v Rimu. O tej deputaciji ljubljanski »Slovenec« nič ne poroča.

Iz francoske revolucije: Barikade na trgu Dauphine.

kakšne sličnosti, kakšni talenti, kako raznovrstna nadarjenost! Kakšen boj resnice z zmoto v vseh oblikah! Kakšna razboritost duhov! Koliko izmenjave znanja, filozofije, strasti, prepričanja, izkušenj, simpatij, zgovornosti! Koliko oplojajoče toplote, koliko neizmerne vira svetlobe!

Francoska tribuna je bila vedno čudovit signal za nastopajoče rodove; žareča točka v časih miru, svetilnik v viharni noči. Ta tribuna je bila strah tiranov in vsakega fanatizma, upanje vseh, ki so ječali v sužnosti. Mnogokrat se ni vedelo, zakaj se je tam daleč preko meja začel majati ta ali oni zakon, ta ali ona naprava. To je bil vpliv

francoske tribune. Kadar je govorila francoska tribuna, je prislunila človeška misel vsepovsod; izrečene besede so šle v temo, v svet, sledeč slepemu slučaju, v kate-rokoli smer; »prazen veter«, so rekla suha srca, ki žive samo od ironije, naslednji dan pa, ali čez tri mesece ali čez leto dni se je nekje na zemeljski površini nekaj zrušilo ali nekaj novega nastalo. Kdo je to povzročil? Tisti »prazni veter«, ki je odpihal.

To je za Francijo njena tribuna, stvarnica idej, ogromen vzvod civilizacije, ki neprestano dviga kulturni svet na višje stopnje in razliva neizmerno svetlobo na vse človeštvo.

Obupen klic Baskov na pomoč.

Biskajska vlada v Bilbaou je 19. maja poslala vrhovnemu svetu mednarodnega odbora v Londonu nujno brzojavko, ki vsebuje tragičen apel na človečanstvo in navaja nezaslišana barbarstva, ki se vrše nad biskajskimi mesti. Za nje dela odgovorne nemške zračne sile v službi generala Emilia Mole. Biskajska vlada vprašuje mednarodni odbor za nemešavanje, kaj namerava podvzeti proti izjavi generala Mole da če zravovati z licem zemlje celo biskajsko pokrajino, če se Bilbao ne uda. Za Eibarom, Durangom, Guernico, Mungujo in drugimi mesti, ki so jih zračni napadi že spremenili v pravcate ruševine in pokopališča, pride sedaj na vrsto še Bilbao. Vprašujemo, ali bodo gospodje v londonskem mednarodnem odboru še nadalje pred celim svetom prekrizanih rok dovoljevali, da pobesneli letalci, ki jim ni dovolj da spreminjajo mirne kmečke domove v ruševine, še nadaljujejo z nezaslišanim barbarstvom, ko ubijajo neoboroženo civilno prebivalstvo s streljanjem iz svojih strojnic. O vašem neodzivu in molku vas bo sodila zgodovina — zaključuje ta obupni klic.

Iz Bilbaoa evakuirajo s pomočjo angleških in francoskih ladij starce, ženske in predvsem otroke. Največ jih sprejema Francija, pa tudi Rusija, Danska. Angleška in nekaj tisoč so jih sprejeli celo Američani. Za te begunce so urejena posebna taborišča. Tako taborišče se nahaja tudi v Southamptonu blizu Londona; v njem se oskrbuje blizu 4000 španskih žensk in otrok. Angleške oblasti so sedaj prepovedale vsem letalcem, da ne smejo leteti preko tega taborišča, ker se otroci silno boje letal. Kakor hitro vidijo ali slišijo kako letalo, dobivajo živčne napade in so kakor brez uma od strahu. Te male duše so morale preizkusiti toliko grozot, da jim zaman dopovedujejo, da jih Francova letala v Angliji ne morejo zasledovati.

V Barceloni so aretirali francosko vari-

jetejsko plesalko Georgello, ker je kot špijonka bila v službi frankistov.

Francoska in angleška mornarica sta priskočili baskijski vladi na pomoč s tem, da sta začeli evakuirati iz ogroženega Bilbaoa žene in deco. Francoska in angleška humanitarna društva so prevzela skrb za to zapuščeno deco. Rešili so jih že blizu 10.000. Franco protestira, češ, da je to vmešava-

nje v špansko državljansko vojno. On bi rad vse pobil. Če mu pa Nemci in Italijani pošiljajo letala, topove in vojake, pa to seveda ni vmešavanje.

Pod sumom, da so vzdrževali tajno protifašistično radiooddajno postajo, ki je na italijanskem jeziku oddajala vesti o dogodkih v Španiji, so v Reggiji Emiliji aretirali 136 oseb.

Iz francoske revolucije: Napad na Louvre.

Pozor – veliko pranje je skupno pranje

Krpe za čiščenje in drgnjenje se mešajo med ostalim perilom — kako lahko se na ta način prenesejo nevarne kali in nesnaga. Zato: Schichtov Radion za veliko pranje. Pri kuhanju razvija na milijone kisikovih mehurčkov, ki prodirajo skozi perilo, ga temeljito operejo in uničijo vse bolezenske kali.

SCHICHTOV
RADION
pere vse higijenično čisto

Cina Jote: Danas

Ivan Vuk:

Pred mano leži lična knjižica na 42 straneh. V knjižici je 20 pesmi. Krasnih pesmi, pesmi socialne, delavske, borbene vsebine in tembra. Čitam te pesmi in zdi se mi, kakor da bi vstajalo vse življenje iz njih. Preproste so besede, ali tako žive in ognjene, da ne morem nehati.

Kdo je mlada pesnica: Cina Jote. Beograđanka, študentka beograjske univerze. Poje o Španiji, o vasi, ulici, žanjicah, vozovih, o periferiji, kjer je mnogo bede in mnogo poguma, da nosi to bedo, poje o solncu, ki vzhaaja in prihaja...

Čujte! Prevedel sem dvoje pesmi iz te njene zbirke:

Cina Jote:

LOKOMOTIVE

Lokomotive drve po širokih krajinah,
mogočen v masivnih pljučah je dih,
in iskre žareče sipljejo
na polja — na njive! —
Brenketajo, grhkljajo pljuča vroče
lokomotive.

Lokomotive neutrudno drve.
Iz ust para jim gosta puhti.
Žvižg, čuj, kak zov daljnih siren je! —
Kakor kresnice padajo iskre
na polja — na njive! —
Brenketajo, grhkljajo pljuča vroče
lokomotive.

Kakor vroča kri tekó lokomotive,
a tiri njih vitki kakor žile
vodijo daleč v modre daljine. —
Razcvetajo iskre kot cveti rumeni,
padajoči na polja — na njive! —
Brenketajo, grhkljajo pljuča vroče
lokomotive.

Daljine dežel zblizujejo lokomotive,
dežel, ki še spe in molče,
ki sanjajo v pajčevino ovite —
in so kot topla zlata sled.
Lokomotive drve in mečejo iskre,
povsod kjer drve, mečejo iskre
na polja — na njive! —
Brenketajo, grhkljajo pljuča vroče
lokomotive.

Lokomotive, lokomotive Španije!
V sivih predpasnikih nosite svoje
Aide in Passionarije,
v katerih zavest kakor požar
plamti,
v katerih se širi
velika zavest, zavest človečanstva! —
O, lokomotive, lokomotive Španije
iskre vaše so padle
tudi na naša polja — in na njive naše! —
Brenketajo, grhkljajo pljuča maslne
lokomotive,

Lokomotive, lokomotive vsega sveta,
vi krvotok sveta,
topla mreža, ki družiš nas
in seješ iskre globokega zblíževanja...
o, lokomotive, lokomotive vsega sveta,
zažgite z iskrami svojimi
edinstvo,
svobodo
in MIR,
z iskrami, ki jih vržete na polja vsega sveta
— na njive! ...
Kličejo sirene svobodne lokomotive!

Cina Jote:

ŽANJEMO

Žanjemo...
Žareče žrelo sončne peči
vroče iskre lije na nas.
Žanjemo —
Srp šušti v rezu rži!

Žanjemo...
Se pleča nam zvijajo
kaplje znoja motne lijejo
na rumenkastih klasih blesteč.
Žanjemo —
od jutra ranega — do zatona,
ko sonce tam pada v modre daljine...

Žanjemo...
Srp krepko utrjeni prsti drže,
kri od napora nam sili v obrač.
Žanjemo —
Pada klasje sončno, zlato,
zlato klasje sončno pada,
padajo zlata krušna telesa...

Žanjemo...
Kakor srp se zvijajo pleča.
S telesi,
z rokami,
z očmi žanjemo!
A kruh...
Kruh v tujih raste rokah,
v naših pa plahne...

Žanjemo...
Sonce žarkov svojih težino
lomi na naših plečeh — na nas...
Žanjemo —
Znojna rosa teče
po razbeljenih licih, rokah.

Mi žanjemo klasje!
Na dolgih mi krušnih stebličkih
žanjemo sonce
po vseh njivah krogle zemeljske. —
žile zlate krušne
naraščajo v tujih rokah...

O, zlate, o, tople klice življenja,
vam velja ves naš napor ta,
pod žarečim krovom neba.

Žanjemo —
Kakor srpe zvijamo pleča
od severa k jugu,
od iztoka k zapadu...
Žanjemo!
Ali rezali bomo močnejše,
krepkeje
s srpi
nekega dne...

Hitlerjevci skušajo posnemati boljševike.
V Nemčiji je uvedena stroga kontrola nad
kmeti (ne nad veleposestniki) in nad količino
njihove proizvodnje. Na vsakem
kmečkem posestvu je nameščena tabla, na
kateri je označeno, koliko se mora na do-
tičnem kosu zemlje pridelati. Kmet, ki
označene količine ne izpolni, se mu zemlja
odvzame in da drugemu.

Morilec Jeana Jauresa, neki Paul Vilain,
je bil pred kratkim na Balearih, kjer se je
skrival pred masčevalci svojega dejanja,
umorjen. V juliju 1914., ko so strasti vojne
psihoze in lažnega patriotizma v Parizu bile
najbolj razburkane, je edino vodja sociali-
stov, Jean Jaures, imel hrabrosti, da je ostro
nastopil proti vojni. Reakcija je zato najela
Vilaina da ga umori. Bil je potem sicer ob-
sojen a kmalu so ga izpustili. Od tedaj se je
skrival na Balearih.

Eugene Delacroix: Julijska revolucija 1830
leta v Parizu.

Ob dvajsetletnici majniške deklaracije

Slovence niso pogostokrat zajela velika ljudska gibanja. L. 1848, takozvano pomladno leto Evrope je šlo mimo nas skoro neopaženo: Slovenska inteligenca na Dunaju je sicer postavila zahtevo po združenji Sloveniji, tudi Slovenski kmet je razrušil in požgal nekaj gradov fevdalne gospode, toda leta 1848 sledeči absolutizem je vse te pojave in spomine nanje v Sloveniji z lahkoto udušil.

Ko je začetkom 60tih let preteklega stoletja nezadovoljstvo Madjarov z njihovim položajem v tedanji Avstriji, zlomilo absolutizem, je Slovenijo zajel val velikih ljudskih taborov: slovensko meščanstvo je z narodnostnimi gesli pridobivalo za svoj nacionalni program — prebujanje narodne zavesti, obramba narodnostnih mej, tudi zahtevo po združenji Sloveniji, so najbolj korajžni prinesli zopet na beli dan — slovenske kmečke množice in jih narodnostno res dokaj razgibalo ter končnoveljavno zbudilo v njih slovensko narodno zavest. Ni pa takratno slovensko meščanstvo zagrabilo in skušalo rešiti tudi gospodarskih vprašanj, ki so pritiskala v tedanji dobi slovenskega kmeta. Zato je doba ljudskih taborov kaj kmalu minila, meščanstvo se je zaprlo v »narodne« čitalnice, v katere narod ni imel dostopa, slovenskega kmeta pa je zajela velika agrarna kriza, padel je v oderuške roke in

se začel masovno izseljevati v Ameriko. Krekovo katoliško gibanje in organiziranje Slovenske ljudske stranke predstavlja prvo politično organizacijo slovenskega ljudstva, kar je postala SLS baš zato, ker je Krek doumel takratne potrebe slovenskih kmečkih plasti — rešitev iz oderuških rok in organizacijo cenenega kredita za naše poljedelstvo.

Majniška deklaracija je končno sprožila prvo vseslovensko narodno gibanje, ki je zaneslo zahtevo po svobodi in osamosvojitvi v poslednjo slovensko vas, do poslednjega slovenskega človeka. Mnogo je k temu doprineslo dejstvo, da je za njo po Krekovi zaslugi stal ves aparat Slovenske ljudske stranke, s škofom v Ljubljani na čelu in z vsemi farovži po deželi za njim. Vendar to je le olajšalo hitro popularizacijo deklaracije, vzroki pa, da je zajela res ves slovenski narod so pa globlji.

Maja l. 1917 je končavalo tretje leto vojne, za katero so ljudje 1914 mislili, da bo v par mesecih končana. Prehranbena politika s kartami in nepreglednimi vrstami čakajočih pred trgovinami z jestvinami je bila splošno v veljavi. Razen tega je slabo funkcionirala in preskrba je bila vedno slabša tako po količini, kakor tudi kakovosti. V proletarskih četrtih mest in po kočarskih in kajžarskih

Nova pota čeških zgodovinarjev. Socialistični češki zgodovinarji so začeli izdajati revijo »Zgodovina in sedanjost«. Pripravljajo velika dela kakor: Vaclav Cejchan o češkem radikalizmu, Jaroslav Charvat o delavskem gibanju med 1848. letom, Vaclav Husa o razrednem boju v češki zgodovini in Jan Pacht o socialni psihologiji.

Italija je izvozila lansko leto za 100 milijonov lir letal in letalskega materiala. Največ menda na Španjo, kjer bo španski narod, če podleže, še dolga leta plačeval bombardirje, ki so ga ubijali.

Radi pomanjkanja in podražitve papirja je italijanska vlada prepovedala izdajanje novih časopisov in revij, že obstoječi pa morajo svoj obseg zmanjšati.

Simbol abesinske neodvisnosti, veliki ka-

meniti judejski lev, ki se je nahajal na glavnem trgu v Addis Abebi, je bil po Italijanih prepeljan v Rim, kjer ga bodo v spomin svoje »zmage« postavili na javno mesto.

Delavci v Nemčiji so prejeli lansko leto na mezdah okroglo 35 milijard mark, to je za 10 odst. manj kakor leta 1930., ko je bila največja gospodarska kriza. Podatki so iz nacionalno-socialistične uradne statistike.

Število zaposlenih v Nemčiji se je od leta 1933, do konca leta 1936, po uradni statistiki zvišalo za 50 odstotkov. Istočasno so se pa izdatki za zdravlila v bolniškem zavarovanju zmanjšali za 21,9 odst., izdatki za zdravniško pomoč pa za 27,9 odst.

Število obratnih nezgod med delavstvom v Nemčiji se je tekom zadnjih treh let zelo

zvišalo. Po uradni statistiki jih je bilo leta 1933, 882.628, leta 1934 — 1.108.347, a leta 1936 že 1.278.923. Smrtnih nezgod je bilo 1933. leta 5.824, 1934. leta 6.870, a 1936. leta 9.544.

Fašisti hvalijo fašiste. Nemški nacionalno-socialistični list »Der Weltkampf« v štev. 169 v aprilu t. l. zelo hvali pisanje jugoslovanskih listov »Budenje« in prošli mesec ustavljeno »Erwache«, ki izhajata v Vojvodini, kakor tudi delovanje Ljotičeve stranke Zbor.

Kadar pride Führer. Zadnjič je med neko predstavo v berlinski operi stopil ravnatelj pred zastor, s pozivom, da naj se vsi gledalci, ki niso čiste arijske krvi, takoj odstranijo iz opere, ker je Führer najavil svoj obisk.

bajtali so že stradale delavske matere in otroci. Kmet je imel sicer hrane dovolj, tudi vnovčeval jo je lahko, če mu jo je uspelo skriti pred aprovizacijskimi oblastmi, vendar kmetški očetje in sinovi so na frontah padali masovno in svoji doma so po tretjem letu vojne končno le začeli vpraševati — za koga in v čigavo korist. Stari cesar že umrl, za novega se je vedelo, da je pijanec in kreten. Nimb cesarske hiše je tedaj obledel. Kljub cenzuri so seveda prihajale na domove tudi vesti o neuspehih na frontah, o revoluciji v Rusiji, kjer je ljudstvo pomedlo z dotedanji oblastodržci, ki so ga pritirali v svetovno klanje. Iz Amerike je tudi do nas prispela vest, da stoji predsednik Wilson na načelu samoodločbe narodov, t. j. da bo po zlomu centralnih sil vsak narod, ki je do tedaj umiral pod tujim gospodstvom, sam odločal o svoji samostojnosti in ureditvi. Tla za veliko narodno gibanje so bila torej ugodna.

Sprožila ga je majniška deklaracija, ki jo je jugoslovanski poslanski klub predložil dunajskemu parlamentu. Ko se je začelo zbiranje podpisov za to izjavo slovenskih, hrvatskih in srbskih poslancev, je bilo v Sloveniji v par mesecih nabranih 200.000 podpisov, dasi so tedaj naše najboljše moči umirale po strelskih jarkih. Zahteva po svobodi in osamosvojitvi, ki jo je majska deklaracija postavila je našla med slovenskim ljudstvom popolen odmev. Združila je vse njegove sile za uresničitev te zahteve. Žal so si bili najmanj o tem na jasnem »vodilni« slovenski možje, o čemer bomo spregovorili v drugem članku. Danes, ko obravnavamo pomen majniške deklaracije, to ne spada sem.

Pomen majniške deklaracije za tedanjo dobo je v tem, da je združila vse Slovence v zahtevi po samostojnosti in svobodi, razgibala in dvignila slovensko politično zavest, zavest lastne narodnosti, in zavest, da ima tudi slovenski narod pravico zahtevati zase svobodno in samostojno življenje. V tem je za Slovence največji pomen majniške deklaracije iz l. 1917.

Danes po 20 letih, ko se Slovenci zopet nahajamo v najtežjem položaju razkovanosti na 3 dele, ko gospodarsko propadamo iz dneva v dan bolj, ko smo v tem težkem položaju brez vsake zavestno-slovenske politične tvorbe, ki bi predstavljala voljo večine naroda, je pomen majniške deklaracije za nas še večji. Program, ki ga je objavila pred svetom majniška deklaracija mora biti — seveda brez habsburškega okvira — program vsakega za-

Nemški učenjaki, ki so morali zapustiti Nemčijo, so se naselili v 46 različnih državah. V Evropi jih je ostalo 60 odstotkov, v Ameriko jih je odšlo 239, v Turčijo 64, v Palestino 52, a 7 jih je odšlo na Kitajsko.

Odkar je profesor Einstein emigriral iz Nemčije v Ameriko, je iznašel 72 novih izumov. Večino teh izumov je odkupilo ameriško vojno ministrstvo, manjši del pa privatna podjetja.

Pravijo, da v katoliški Avstriji ni antisemitizma. Katoliškemu patru Fiali na Dunaju je bilo prepovedano, da bi na svojih predavanjih govoril proti preganjanju židov.

Rumunsko ministrstvo prosvete je organiziralo po vseh srednjih šolah srednješolsko policijo, ki ima nalogo nadzirati dijake v šoli in izven nje. Srednješolcem je prepovedano biti na ulicah po 9. uri zvečer.

Za časa kronanja angleškega kralja Georga VI. so v glavnem mestu Irske, v Dublinu, priredili irski republikanci velike protiangleške demonstracije in so porušili spomenik Georga II.

Japonska si je zastavila nov velik načrt za oboroževanje, ki ga utemeljuje s tem, da mora v oborožitvi doseči Rusijo.

Roka roko umiva. Japonske vojne oblasti v Tokiu so uredništvom vseh listov dostavile okrožnice, da ne smejo priobčevati

nobenih vesti, ki bi bile nepovoljne za Nemčijo. V Berlinu je pa uvedeno v šolah obvezno poučevanje o japonski zgodovini, veri in umetnosti.

Noblova nagrada za mir, ki jo je lansko leto prejel Ossietzki, je bila po švedski banki nakazana neki nemški banki, da jo izplača naslovniku. Ossietzki, ki mu nemške oblasti niso dovolile, da bi sam šel na Švedsko po nagrado in ki se še danes nahaja težko bolan in strogo interniran v nekem berlinskem sanatoriju, pa do danes ni prejel še niti ficka. Sedaj se svet vprašuje, kam je izginila ta nagrada (100.000 švedskih kron). Hčerka Ossietzkega, ki živi pri dobrih ljudeh v Stockholmu, nima niti toliko, da bi mogla obiskovati šolo. Prijatelji Ossietzkega so zanj zbrali toliko, da so ji omogočili šolanje. O usodi svojega očeta pa tudi sama ničesar ne ve.

Dramatizacijo Gorkijevega romana »Mati« je oskrbel francoski književnik Victor Margueritte. Narodno gledališče v Parizu pripravlja to dramo za dneve pariške svetovne razstave.

Žalostna usoda gobavcev. V Kvantungu v Kini so naložili 120 gobavcev na stare barke, ki so jih potem nameravali potopiti v reki. Gobavci so pa spoznali, kaj jih čaka in so se uprli. Stražarji so jih nato kratkomalo postrelili. V mestu Kantonu se nahaja baje 20.000 gobavcev.

*Ne samo
radi užitka...*

Kar zdravnik svetuje, to človek rad stori, saj gre vendar za največjo človeško dobroto, za zdravje. Zdravnik priporoča Kneippovo sladno kavo! Ubagajte ga tudi na to stran in pijte ne samo zaradi užitka, ampak tudi zaradi svojega zdravja okusno

**Kneippovo
sladno kavo**

vednega Slovenca. Samostojnost, samoupravo, svobodo odločanja v lastnih zadevah rabimo danes bolj kot kdaj poprej. To si izvojevati, je prva dolžnost vsakega Slovenca. Nosilec te miselnosti, ki jo je pred 20 leti proklamirala majniška deklaracija pa ne more biti kak posameznik — kakor tudi majniški deklaraciji ne daje pomena, ki ga ima, delo posameznikov, marveč sodelovanje celokupnega slovenskega naroda za uresničitev njene zamisli — marveč edino slovensko delovno ljudstvo, ki mora doseči z borbo za svoje pravice, da bo majniška deklaracija — brez habsburškega okvira — meso postala.

Še vedno Ikarus. Starogrška pravljica pripoveduje, da si je Daedalusov sin Ikarus, ki si je strastno želel povzpeti se v višave, napravil iz ptičjih peres krila in si jih je s smolo pritril na pleča. Spustil se je v polet z visoke skale. Od solnčne vročine sta pa vosek in smola popustila in Ikarus je padel v morje, kjer je poginil. Od takrat človek ni prenehal iskati načinov, kako bi uresničil ta svoj davni sen letenja po zraku. V 15. stoletju se je nek Rus spustil v Moskvi potom umetnih kril raz najvišjega stolpa in je srečno pristal na zemlji. Car Ivan Grozni pa ga je dal umoriti, češ, da je s hudičem v zvezi. Šele doba modernih izumov je omogočila človeku letanje po zraku, vendar ne z lastno močjo, temveč s pomočjo strojev. Nedavno se je pa Američanu Clemsonu posrečilo tudi individualno letanje s pomočjo posebnih jadrovinastih kril. Svoj uspeh je hotel 23. aprila t. l. v Vincenesu pri Parizu pokazati tudi Francozom. Dal se je z letalom dvigniti v višino 3000 metrov, odkoder se je s svojimi krili spustil in se v lepih špiralah bližal zemlji. V bližini 200 metrov bi moral odpreti padalo in se z njim rahlo spustiti na tla. Padalo pa se ni odprlo in je telebnil na zemljo in obležal mrtev, kot žrtev človekovega napredka.

320.000 postelj je pripravljenih na Česlovaškem za izletnike in letoviščarje in to

Medsebojna pomoč je utemeljena v naravi

Beograjska »Politika«, z dne 13. maja t. l., je objavila zanimivo reportažo o mački, ki je s svojimi mladiči vred došla tudi mlado miš. To zanimivost je odkril logar Sima Otanec v Jakovu pri Zemunu na podstrešju svoje hišice. O tem »čudežu« se je hitro razvedelo po okolici in sto in sto ljudi je prihajalo, da se na lastne oči prepriča o tem. To je trajalo deset dni, dokler ni mački to večno vznemirjanje postalo prenemno in se je preselila s svojimi mladiči in mišjo na drugo mesto, kjer je niso mogli več najti. Ljudje so si po svoje razlagali ta dogodek, meneč, če se mačka in miš lahko sprijaznita, zakaj bi se pa ljudje med seboj ne mogli.

Vendar to ni prvi in edinstven tak slučaj. Znano je, da pes in mačka lahko postaneta prav dobra prijatelja. Tudi prijateljstvo med mačko in kakim tičem so često lahko opazovali. Darwin je sicer trdil, da vlada v prirodi neizprosni boj za obstanek, medsebojno uničevanje in da mora slabejša vrsta vedno podleči močnejši. Vendar ta trditev ni absolutno veljavna. Proti njej nahajamo v naravi prav toliko dokazov o medsebojnem podpiranju in pomaganju med posameznimi vrstami. Sita zverjad nikogar ne napada, če je ne dražimo. To lahko najlepše opazujemo tudi pri človeku: največja nasprotja med posameznimi razredi, narodi in rasami, so le umetno vzgojen produkt socijalnih in kulturnih razlik. V idealno urejeni, socijalistični človeški družbi, bi lahko vsa ta nasprotja in medsebojni konflikti izginili. Kar bi še ostalo, bi bili le patološki pojavi, ki pa nimajo z zdravo naravo nič skupnega.

Veliki ruski učenjak in sociolog Peter Kropotkin je o tem predmetu napisal svoje življenjsko delo »Medsebojna pomoč v življenju in v človeštvu«, ki v njem dokazuje, da v naravi ne vlada samo sila in težnja po samoohrani, ampak tudi ljubezen in solidarnost v službi iste samoohrane.

Nemški pisatelj Manfred Kyber je napisal celo vrsto ganljivih črtic o medsebojni pomoči in ljubezni v živalskem svetu. Eno, ki govori o predmetu, ki ga navaža beograjska »Politika«, navažam tukaj. Naslov ji je:

MATI.

V jerbaščku na podstrešju je ležala mačja mamica z dvojce svoje dece. Ta dva mladička sta prišla na svet šele pred nekaj dnevi in sta bila še zelo neobgljena — imela sta male tačice, ki so venomer tipale in podrlitavale in nesorazmerno veliki glavici s slepimi očesi, ki sta venomer iskajoče rili po mehke mamičinem kožuščku. A mački sta se zdela silno lepa, saj sta vendar bila njena otročička — prvi tigrast, s črnimi in sivimi progami, kakor jih je imela ona sama, torej brez hinavske skromnosti se lahko trdi, da je bil res lep, —

v 7800 hotelih, 1000 penzionih in v 900 izletniških prenočiščih. Tujski promet podpirajo razne tujsko-prometne organizacije in Čehoslovaška država sama, v najizdatnejši meri, ker se zaveda njegovega velikega kulturnega in gospodarskega pomena. Predvsem je tu omeniti skrb za komfortna in udobna stanovanja in prenočišča, da niso cene pretirane, razne vozne olajšave in znižane takse, zlasti pa skrb za dobre ceste. Gradijo se vedno in vedno nove ceste in mostovi, stare pa popravljajo in asfaltirajo. Razne organizacije, tudi delavske, imajo na izletniških vozniinah in v prenočiščih znaten popust.

Solzavi Američani in njihovi filmi. V Newyorku živi neka ženska, po imenu Florence Harding-Picer, ki ima zelo občutljive solznice. Za vsako malenkost joče in preljuje cele potoke solz. Nekoč je v kinu gledala film »Mali moj fant« in je bila tako ganjena, da je na glas zaplakala in se začela solziti. To je tako blagodejno vplivalo na ostalo občinstvo, da je takoj pol dvorane začelo za njo plakati. Največji newyorški bioskop, »Roksi«, je izvolil to imenitno reklamo in gospo Florence nastavljal z zelo lepo plačo v svojem kinu. Dolž-

nost ji je samo, da pri ganljivih prizorih začne glasno plakati in si brisati oči, s svojim vzgledom pa potegne občinstvo za seboj. Mogoče si še naši lastniki kinov omislijo tako reklamo, ker pri današnjem filmskem kiču človek res ne more postati drugače prevzet.

Gospa Rooseveltova, žena ameriškega predsednika, se mnogo udeležuje v javnem življenju. Pred kratkim je imela govor, v katerem se je odločno zavzemala za izboljšanje položaja hišnih pomočnic. Zahtevala je tudi za nje osemurni delavnik. Kaj bi le naše »milostive« rekle k temu? Shocking!

IZ VZAJEMNOSTI

Zaključni kulturni večer mariborske »Vzajemnosti« je zelo uspel. Zlasti je bilo razveseljivo, da so se ga udeležili člani oz. zastopniki okoliških podružnic, ki so s tem dokazali, da smo vsi enih in istih stremeljenj ter da si moramo drug drugemu pomagati. Tako so prišli rušani s svojim celokupnim pevskim zborom, ki je zapel nekoliko zelo posrečenih narodnih in delavskih pesmi.

drugi je pa bil celi atek, pisan, imel je elegantne bele hlačiice, bele rokavičke in marogico na nosu kakor on, ki je znal tako lepo in zaljubljeno peti. O, kako sta v prvih marčevih večerih prekrasno oba prepevala na vrtu ali na strehi, dvoglasno, in koliko ganljivih pesmi... Popolnoma razumljivo je, da sta ta dva njena mladička z nesigurnimi tačicami in prevelikima glavicama, postala tako zelo lepi stvarici, ne samo za njo, mačjo mamico, temveč kar je samoumevno in kar bo vsakdo potr dil, ta dva njena otročička sta taka, kakor še takih svet ni videl. Ponosno je mačka vstala in se pretegnila in je z ljubeznjivim predenjem opazovala to dvojce malih čudežev svojega sveta.

Pa je bilo res udobno to podstrešje, v vsakem oziru pripravno mesto, čisto tiho in samotno. Jerbašček mehak, poln sena, topel in zelo pripraven za prve plezalske poskuse mladičkov, povsod naokoli je bilo polno raznovrstne šare, ki bo nudila mnogo napetih zanimivosti in odkritij, prostor je primerno razsvetljen od majske mesečine, kj je kukala skozi okence, bilo je dosti prostrane ravnine za igranje in vrhu tega — kako znamenit mišji kraj, obširno polje za strokovno izobrazbo v mačjem poklicu.

»Kaj ko bi šla zdajle malo pogledati za mišmi,« je rekla mačka. »Mladička spita in malo izpremembe in gibanja mi bo dobro delo. Vzgojevanje dece je naporno delo. Zdi se mi tudi da sem postala lačna.«

Mačka je vstala z mehkega ležišča, še enkrat je oblizala oboje svojih detet, potem pa je oprezno odšla s tihimi stopinjami mimo raznih zavrtkov, zabojev in košar in je začela vohati. Takole vohati in tihotapiti se za mišmi, je še vedno nekaj, kar je mački posebno ugodno in vabljivo, čeprav je že malo priletna.

Ha, naenkrat, kaj pa je to? Ni li tu nekje nekaj zašumelo? Ali ni prijetno zadišalo po miših? Mar ni to oni znani vonj, ki ga mačji nos nikdar ne zgreši? Še par opreznih korakov v žametastih copaticah in — v tem je neprekosljiva, — že je stala pred mišjo luknjo, ki sta v njej ležala dva gola mišja mladička.

»Hm, samo goliči?« je pomislila mačka. Za tole je bila moja opreznost in moje žametaste copatice odveč, saj to dvojce še ne more niti teči, niti gledati. To sploh ni vredno moje pažnje, dva zalogajčka in nič več. No, dobro bi pa vsekakor bilo, da se malo posladkam, takorekoč...

Že je hotela da jih pograbi. A nekaj je v nji spregovorilo:

Niti hoditi, niti gledati še ne moreta, ravno tako kakor tvoja dva. Čisto neobgljena sta še, a mati jima je najbrž mrtva. Tako sta revna, kakor bi bila tvoja dva, če bi tebe več ne imela. Res, to so miši,

Nadalje je prišla številnejša skupina najmlajše »Vzajemnosti« v mariborskem okrožju, iz Tezna, kakor tudi zastopniki pobrežke, studenske ter celo ljubljanske »Vzajemnosti«. Pač pa bi bilo lahko prišlo na svoj večer večje število marib. članov, saj jim ne bi to prav nič škodilo. Navzoče je prisrčno pozdravil preds. s. Petejan J., ki je tudi očrtal pomen delavske kulture za delavstvo v času fašističnega širokoustenja. Po njem je nastopil mladinski govornilni zbor s pesmijo »Mi nosimo plamen«, ki je bila toplo sprejeta; omladinec s. Medjeral pa je odlično recitiral Tucholskega »Vprašanje«. Pozabiti seveda tudi ne smemo tamburaškega zbora pekovskih pomočnikov, ki je neumorno brenkal ter skrbel za lepo glasbo. Večer je bil lep in smo z njim lahko prav zadovoljni. —bp.

40 letničo svojega obstoja je praznoval pevski odsek pekov. pomočnikov ob binokostnih praznikih. Ob tej priliki je priredil jubilejni koncert, ki je postal najbolj uspel delavski koncert zadnjih let, kajti čuli smo odlične delavske pevske zборе iz Zagreba in Varaždina kakor tudi naše domače. Slavljenca, ki orje toliko let pot delavski pesmi, naše najiskrenejše čestitke!

ali so male miši, tako male, deca so — kaj ne, saj vendar več kaj so deca?

Tako je v njej spregovorila materinska ljubezen in ljubezen napram vsemu, njena prebujajoča se duša. Duša govori samo skozi materinsko ljubezen, ki je silno velika, tako velika, kakor je velika materinska ljubezen mačke, ki je ena izmed največjih.

»Mar ne veš kaj so deca?« jo je vpraševal njen notranji glas.

Mačka se je sklonila nad luknjo, oprezno je prišla z zobmi golo miško in jo je prenesla v svoj jerbašček. Potem se je vrnila in prenesla še drugega goliča. Oboje je vzela k prsim in ju je podojila, skupaj s svojima mačicama.

Mali miškici sta bili že skoraj napol mrtvi, a v trebušnjem kožuščku matere mačke sta se hitro ogreli. Čutili sta se sigurnim pri materi in nista niti slutili, da je ta mati mačja mati. In kako bi to tudi mogli vedeti? Mišja mladička sta bila vendar še slepa in tako nebhogljena. Nad njima je varujoče počivala mehka, žametasta mačja tačica.

Mačja deca so rasla, rasla pa so tudi mišja deca, vsi so spregle-

dali in prvo kar so zagledali je bila njih ista, skupna mati in ista velika materinska ljubezen.

Bili so pač mladički, deca, ki so se skupno igrali in majsko solnce je kukalo skozi okence in se je igralo z njimi vred. In solučni žarki so splekli zlat venec okrog glave mačje matere.

Ta pravljica je resnična pravljica, le da je majhna, a obenem zelo velika. V njej se je rodil nov svet od neznanega bitja v siromašni podstrešni kamrici. Vedno ni tako in še dolgo ne bode, vendar je že velikega pomena, da se je to sploh moglo kdaj dogoditi. Zakoni starega sveta so močni in težki, ali nekoč bodo premagani, korak za korakom, ker vseobča ljubezen napram vsemu, je živa sila v duši te naše zemlje. Polagoma, zelo polagoma, preraja se iz starega nov svet. In po siromašnih podstrešjih in po temnih kletah se je to že mnogokrat zgodilo in se vedno bolj pogosto dogaja, ne da bi ljudje o tem kaj opazili. Saj ljudje tako malo vedo, a najmanj vedo tisti, ki si domišljajo da mnogo vedo.

A majsko solnce je vedelo kar ljudje ne vedo, kajti spletlo je zlat venec okrog glave mačje matere.

Slonček iz žgane gline

R i j a v e c V l a d i m i r :

1.

Solnce se je skrivalo za oblaki in le tu pa tam pokukalo izza njih, nevsiljivo in boječe, kot da se je ustrašilo temnih smrek pod sabo, razkopanega hriba pod njimi ali morda močvirja ob cesti. V ozračju je lebdelo nekaj nevidnega, stiskalo s svojo težino vsako življenje k tlom, se vsedalo ljudem za vrat, jim krivilo hrbte in potiskalo kri v lica, da so se lasje in obleka lepili k telesu, ki je zaudarjalo po potu. Na jugu so vstajale nove megle, temne, enakomerno in brez pogrškov pobarvane, z ostrimi obrisi, da so izgledale kot kartonaste kulise, ... — a vendar so izbijale iz sebe nekaj živega: večale so se in iskale novih oblik; besna sila, polna pretenj in želje za gospodovanjem je izžarevala iz njih.

Na opekarniškem zemljišču je bilo soparnejše kot drugje. Mastna glina je vpijala, vlekla in vabila k sebi strupeno vročino in pare z močvirja, ki so dražile pljuča na kašelj ter žgale oči, da so se pojavljali pred njimi rumeni, vijoličasto obrobljeni kolobarji, živi in poskočni, izgublajoči se polagoma v temnem zelenilu smrekovega gozda.

Prokleta!

Z lopato je bilo treba dobro udariti po železnem zaboju vagončka, da se je glina odpustila od nje in zdrknila na kup. Tu pa tam je kdo prenehal z delom, se vzravnaval ali se naslonil na ročaj lopate in si obrisal znoj s čela. Kar z roko. Zapustila mu je umazane lise med gubami in mu skuštrala košate obrvi, da so mu majhne oči, skrivajoče se v njih senci, še bolj mrko pogledale v blatnorumeno zemljo, ki ga je obdajala z vseh strani, vsak dan in iz katere je črpal svoj kruh.

Prve kaplje so padle na vlažno glino, ki jih ni bila prav nič željna. Izprosilo jih je z bolečo soparico nasičeno ozračje, da ga umirijo, očistijo, sprostijo.

Ploha.

Za pol ure se je spet pokazalo solnce. Poletje pač.

Ločje je zarastlo kotline in jarke, ki so jih izkopali, da jim v deževnih dneh ne bi voda nagajala pri delu. Sedaj se je veter lovil v njem. Tudi solnce je sililo skozi njega, pa ni dospelo daleč, ... samo redkokdaj se mu je posrečilo obsijati vlažno glino za njim, mastno in spolzko, da je Boris nehote pomislil, kako sijajno bi mu spodrsnilo, če bi le malo neprevidno stopil nanjo. — — Ko še ni hodil v šolo, se je mnogokrat drsal po njej. In kako je šlo! Posebno še, če je bil bos! Progo, ki se mu je zdela najpripravnijša, je dobro zmočil, — potem se je spuščal po njej, da so se sledi, ki so ostajali za njim, vedno bolj in bolj utiskale v mehko glino, dobivale obliko globokih kolotečin, ki so se daljšale in daljšale, dokler niso dosegle dna

jarka. — — In po dežju! Posebno kadar je padal dva, tri dni zaporedoma! Takrat so se ti jarki napolnili z blatno vodo, ki je drla, se družila s pritoki z raznih strani in izginjala polagoma nekje v močvirju, tam ob cesti za gozdom. Spuščal je po njej koščke lesa ali papirja, tekal z njimi in jim pomagal skozi trsje, da so dospeli v glavni tok, ... potem je občudoval njih poskočno vožnjo, jih skušal potopiti z grudami ilovice in začel svojo igro znova, ko so mu izginili izpred oči.

Pozneje si je mnogokrat gradil iz rumene zemlje fantastične trdnjave, kakršne je zmogla le njegova otroška domišljija, — z visokimi stolpi, mogočnimi, širokimi obrambnimi zidovi, mostovi, podzemljskimi dvoranami in hodniki, ... toda brez oken in vrat, — le z enim samim, glavnim vhomom. In se jih je naveličal, se je trudil, da bi si iz ilovice, ki jo je razmočil in dobro premesil, da je bila kot testo, napravil kipec kakršnekoli stvari, ... pa se mu ni nikdar hotelo posrečiti. Neštetokrat si je poskusil oblikovati konja. Kepo gline je raztegnil v debelo, ne preveč dolgo klobaso, jo podprl s štirimi stebrički in se pričel mučiti z vratom, ... toda še predno je hotel nanj pritrditi glavo, sta se mu zadnja dva stebrička zaradi premehke snovi sumljivo znižala, da je bil cel lik bolj podoben sedeči živali kot čemu drugemu. Pa tudi z nosilnostjo prvih dveh nog ni mogel preveč računati. Uvidel je, da nima smisla mučiti se z bitji, ki so jim preveč zrastle noge. Ali krokodil! On je vsekakor bolj pripraven! Zanj je imel drug način obdelave. Svaljkal je ilovico med rokama toliko časa, da je dobila primerno dolžino...

»Čudno! Koliko vozov je danes na cesti; — ti niso tovarniški!... Glej, tam je delavcem ušel vagonček!...

...Krokodilu namenjeno telo se je preko mere raztegnilo in zožalo. Izgledalo je kot kača, če se mu ni že prej raztrgalo.

»Pa naj bo kača,« si je rekel, se malo poigral z njo in jo zvil nato v klopec. »Bog ve, če bi se mogla zavozlati?«, je postal radoveden. Sicer ni še nikdar slišal o čem takem, a mogoče, da se vendarle kdaj zgodi. — Poskušal je. V začetku je šlo, a kmalu se mu je vse nekam zmotalo in se potrgalo — in potem... Potem je stisnil svojo umetnino spet v kepo in jo zagnal daleč v ločje.

»Ne gre,« je ugotovil in se vrnil domov. Saj je imel v drvarnici spravljene lepše stvari. Oče mu jih je napravil. Lepo rdeče in gladke so bile. Naprimer tisti lev. Rep mu je sicer manjkal, toda lep je bil vendarle. Ali pa slon, ki se ob njem ni mogel ubraniti vtisa, da gleda malo, vsaj malo križem. In potem konji, nekateri celi, drugi brez nog, repa ali glave, pastirji, cela mala tovarna, kup hiš, mala lokomotiva in še mnogo, mnogo drugega. Vse iz gline!

(Dalje prihodnjik.)

Položaj žene v pravu Jugoslavije

I.

Žena je v pravu, ki velja danes pri nas, zatirani in zapostavljeni spol. To ne velja samo za balkanske predele naše države, kakor so Srbija, Bosna, Črna gora, marveč v precejšnji meri tudi za Slovenijo in Dalmacijo, kjer veljajo še stari avstrijski zakoni.

V prvem delu članka bom podal položaj žene v občem državljanem zakoniku (o. d. z. ali odz.). Radi obširnosti snovi se morem podrobno baviti le z avstrijskim odz., ki velja pri nas v Sloveniji in ki služi tudi za podlago načrtu za novi jugoslovanski odz.

V odz. je za ženo najvažnejše poglavje o rodbinskem in ženitnem pravu, ki je tudi merilo za to, kakšen položaj zavzema žena v pravu kake države in kako daleč je že uspela v borbi za enakopravnost z možem. Rodbinsko in ženitno pravo urejata med drugim tudi razmerje žene-matere do otrok in razmerje žene-soproge do moža. V odz. iz l. 1811, ki je v naših krajih stopil v veljavo radi francoske okupacije šele l. 1815, je ženino razmerje do moža in otrok urejeno tako-le:

Mož je glava rodbine. V tej lastnosti ima zlasti pravico voditi hišo, pri tem pa je dolžan nuditi ženi svojemu premoženju primerno preskrbo in jo zastopati v vseh primerih. Žena dobi možovo ime in uživa pravice njegovega stanu. Dolžna je imeti njegovo bivališče, pomagati mu v gospodarstvu in pridobivanju po svojih močeh in kolikor to zahteva hišni red, pokoriti se moževim navodilom in skrbeti za to, da se tudi drugi pokore.

Zakonik dalje pravi, da se z zakonsko pogodbo mož in žena zavežeta, da bosta živela v nerazdvojni skupnosti, da bosta zarajala in rodila otroke in jih vzgajala, ter da se bosta medsebojno podpirala. Nadalje nalaga obema zakonsko dolžnost, t. j. dolžnost splošnega občevarjanja, medsebojno zvestobo in spodobno ravnanje. Tako je urejeno razmerje med možem in ženo.

Razmerje žene-matere do otrok ureja zakonik po sledečih načelih: zakonik strogo loči med zakonsko in nezakonsko materjo, med zakonskimi in nezakonskimi otroci in kratko ugotavlja: nezakonski otroci nimajo istih pravic kakor zakonski. Zakonik postavlja dolžnost roditi otroke in jih vzgajati, t. j. skrbeti za njihovo življenje in zdravje, zagotoviti dostojno preskrbo, razvijati njihove telesne in duševne sile s poukom o veri in o koristnih vednostih polagati osnovo za njihov bodoči dobrobit.

V vprašanih vzgoje nimata mož in žena enakih pravic. Dolžnost očetova je predvsem skrbeti tako dolgo za preskrbo otrok, da se morejo sami preživljati. Za nego njihovega telesa in zdravja mora skrbeti v prvi vrsti mati. Oče kot glava družine ima tudi do otrok posebne pravice, ki sestavljajo njegovo očetovsko oblast. V to spada n. pr. pravica, da do štirinajstega leta otrokovega oče izbira otroku poklic in izključno o njem odloča. Mati te pravice nima.

Dalje pozna zakonik posebne dolžnosti možkega do nezakonske matere in njenih otrok. Oče je v prvi vrsti dolžan nezakonskega otroka preživljati, materi pa nadoknaditi stroške poroda ter stroške njenega vzdrževanja 6 tednov po porodu. Vzgoja otroka pripada nezakonski materi in le, če ta vzgojo zanemarija, ukrene kar je potrebno in za otroka najbolj koristno, varstveno sodišče.

Med vojno novelirani odz. končno priznava ženi sposobnost, da sprejme varstvo nad nedoletnimi, ki ji jo je preje odrekal in sicer daje to sposobnost predvsem materi in stari materi. V slučaju potrebe se lahko postavi varuhinji v pomoč sovaruh.

Važne so še nekatere določbe, ki urejajo imovinsko pravno razmerje med možem in ženo v zakonu. Dokler se žena ne protivi, upravlja njeno imovino njen zakonski mož, ki uživa pri upravi te imovine neke ugodnosti: ni mu treba polagati računa o donosih os-

novne glavnice in jamči le za nedotakljivost slednje. Žena pa lahko možu upravo odvzame, če slabo upravlja njeno imovino.

Za to, da pomaga nositi stroške skupnega življenja, prinese žena možu v zakon doto. Mož postane lastnik premičnin, ki mu jih žena prinese za doto, na nepremičninah pa dobi upravo in užitek, lastnina pa ostane ženi. Ženi gre v slučaju vdovstva vzdrževalnina za 6 tednov iz moževe zapuščine, ostale njene pravice se pa običajno določijo v ženitnih in dednih pogodbah. Če teli ni in če zapustnik tudi v oporoki ženi ničesar ne zapusti dobi žena, ki je živela z njim do njegove smrti ali bila od njega le ločena poleg zapustnikov otrok četrtino dedščine, poleg zapustnikovih starišev in bratov pa polovico zapuščine. Če ni nobenih takih dedičev, dobi žena vso zapuščino po svojem možu. Končno ne dopušča odz. ženi-vdovi poročiti se pred 6 meseci po smrti moža ali razvezi od zakona in jo, če to prepoved krši, kaznuje z občutnimi imovinskimi izgubami.

S tem sem podal vse odločbe odz., ki velja pri nas in ki posebej urejajo razmerje žene do moža in otrok. Ostale določbe so za oba spola enake.

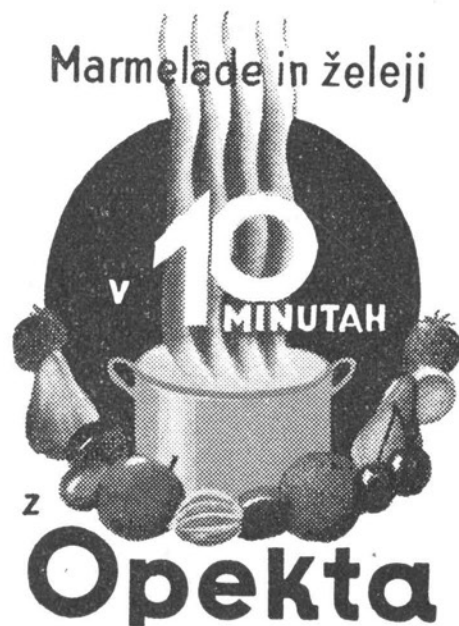
II.

V drugem delu se dotaknimo zaščite žene v naši socialni zakonodaji. Ta ureja položaj žene delavke in nameščenske pri njenem delu v industriji in podjetjih.

Pri nas so taki zakoni: zakon o zaščiti delavcev in zakon o zavarovanju delavcev iz l. 1922, obrtni zakon iz l. 1931, poselski red iz l. 1921 in viničarski red za bivšo mariborsko oblast iz l. 1928.

Posebna značilnost teh zakonov je, da je v njih dosledno izvedeno načelo popolne enakopravnosti žene z možem. Vsi povdarjajo, da je vse delavstvo enako zaščiteno, brez razlike spola, starosti, narodnosti in državljanstva. Zakon o zavarovanju delavcev izrednačuje tudi zakonsko ženo in ženo, ki živi z možem neporočena. Tudi ne-

Marmelade in želee

Navaden zavojček za približno
1 kg marmelade, cena Din 4.—

Navodila za uporabo dobite pri Vašem trgovcu.

Razpošilja

Dr. A. OETKER, Maribor

zkonite žene imajo po določbah tega zakona pravico na podpore v bolezni in nezgodi. Enako tudi nezakonski otroci. Ti zakoni dajejo ženam tudi aktivno in pasivno volilno pravico pri volitvah delavskih zaupnikov in delegatov v delavske korporacije.

Posebej je urejen delovni čas za žene, po vseh navedenih zakonih. Normalni delovnik je tudi za žene šurnik v industriji, drugod 9 ur, največ 10 ur. Ponoči se delavk in oseb pod 18 letom sploh ne sme zaposliti. Noč je razdobje od 10. ure zvečer do 5. ure jutraj. Izjeme za nočno delo žen narekuje višja sila (državni interesi, pokvarljivost blaga). Vendar so take izjeme dopustne le 30 krat na leto. Ker pa dopušča zakon, da se delavnik lahko porazumno med delavstvom in podjetnikom podaljša na 10 ur in ker tak sporazum podjetnik vedno lahko izsili, je dejansko šurni delavnik izjema in večurnik pravilo. Pomislimo samo na delavnik frizerk, natakarič, trgovskih nameščenk posebno na deželi, kjer ni kontrole.

Posebno zaščito daje zakon delavkam in nameščenkam pred in po porodu. Delavke morajo 6 tednov pred porodom (prvotno je trajal ta rok 2 meseca, pa je bil med krizo skrajšan na 6 tednov) zahtevat, da se jih oprosti dela, če dokažejo z zdravniškim izpričevalom, da v šestih tednih pričakujejo poroda. Tekom tega časa podjetnik delavke ne sme odpustiti. Če jo sili k delu, se kaznuje z do 3000 Din denarne kazni in enomesečnim zaporom. To zaščito uživajo delavke še 6 tednov po porodu. Tekom te dobe prejema od bolniške blagajne tri četrtine svoje zavarovane mezde. Isto zaščito uživajo nameščenke po obrtnem zakonu, le da imajo te pravico tudi na plačo za čas po porodu in sicer 6 tednov. Če je žena radi nosnosti in poroda ovirana opravljati svoje delo, ji delodajalec radi tega ne sme odpovedati. Če ji pa odpove, ji mora kljub temu plačati to 6 tedensko dobo.

Po porodu mora delodajalec ženi, ki sama doji svoje dete, dati po 8 urah dela eno uro odmora, razen tega še poseben odmor za dojenje dece in sicer delavkam 30 minut na vsakih 4—5 ur dela, če je otrok na delavkinem stanovanju, če je pa v dečjem zavetišču, ki ga ima tovarna, po 15 minut. Isto pravico daje obrtni zakon nameščenkam. Radi teh odmorov podjetnik ne sme delavki in nameščenki ničesar odtegniti, ampak ji mora plačati mezdo, kakor da bi delala polno uro. Glede teh odmorov naj omenim, da so se izkazali v praksi prekratki radi oddaljenosti delavskih stanovanj od tovarn, dečjih zavetišč pa tovarne pri nas redko oskrbe. Pravico do odmorov radi dojenja daje tudi viničarski red viničarkam.

S posebnimi določbami nalagajo dalje navedeni zakoni podjetniku, da pri skupnem delu delavcev in delavk pazi na moralno in npravnost. V slučaju, da podjetnik ne ukrene vse potrebno za zaščito zdravja, morale in časti uslužbenke, sme ta takoj službo zapustiti.

Razmerje gospodinjskih pomočnic do gospodinj urejajo pri nas poselski redi. Gospodinjske pomočnice so najbrezpravnejši del ženskih delavk v državi. Poselski redi so večinoma še iz sredine prejšnjega stoletja, le Slovenija ima poselski red iz l. 1921. Vsi ti poselski redi, izvzamemo lahko le slovenskega, tretirajo gospodinjske pomočnice kot bitja nižje vrste. Vsi govore le o dolžnostih služkinj in pravicah gospodinj, obratnega razmerja ne poznajo. Odmora ne predpisujejo nikakega, tudi delovnega časa ne omejujejo. Odpoveden rok je 14 dni. Spori se rešujejo na občinah. V slučaju brezposelnosti niso nikjer zaščitene. V nekaterih pokrajinah odreja poselski red, da se jih izžene v domovinsko občino, če so brez posla. Vsi ti poselski redi so anakroizem in njihov glavni cilj je bil, preprečiti prostituira-

nje gospodinjskih pomočnic. Sedaj se že dela na osnutku novega enotnega zakona za gospodinjske pomočnice. Sestavljen bo po sledečih principih: Izraz služkinja in gospodar izgineta, zakon bo govoril le o gospodinjski pomočnici in poslodavki. Določil bo minimalno starost: 14 let. V starost pod 16 let mora imeti 11 ur nočnega počitka, nad 16 let pa 9 ur. Vsako drugo nedeljo celodnevni odmor. V tednu, ko ima le pol dneva v mesece prosto, mora dobiti med tednom 1 popoldn prost. Določena bo minimalna mezda. Po 1 letu službe, bo imela pravico na 8 dni dopusta, po dveh letih na 14 dni, po 5 letih na 3 tedne. Odpovedni rok bo trajal po trajanju službe od 14 dni do 3 mesecev. Za spore bo določen poseben brezplačen hiter postopek.

Taki so vsaj predlogi. Če bodo osvojeni, je druga stvar. In če bodo, je zopet tu vprašanje kontrole nad izvajanjem zakona. Omenim naj še to, da je v Ljubljani 3000 gospodinjskih pomočnic, v Zagrebu pa 10.000. Preostaja le še oris žene v kazenski zakonodaji, ki pa bi zahteval podroben oris nekaterih važnih ženskih vprašanj (n. pr. splav), kar pa odložimo za drugič.

Dr. V. K.

ŽENSKO RAZNO

V Franciji ustanavljajo dekleta društva proti vojni in fašizmu. Ustanovile so tudi osrednji deklški klub, ki združuje 350 takih klubov proti vojni in fašizmu iz notranjosti Francije.

Znamenito slepo in gluho ameriško književnico Helen Keller je japonski cesar proglasil za »božjo hčerko«. To je najvišje japonsko odlikovanje, ki se daje samo članom cesarske hiše. Odslej lahko Helen Keller nenajavljena poseti mikadovo (cesarjevo) palačo.

Znana filmska igralka Elisabeth Bergner, ki je morala kljub temu, da spada med najboljše igralkе sveta, zapustiti Nemčijo in to vsled tega, ker je Židinja. Pred kratkim se je naselila v Palestini.

V vasi Adi ob Tisi (v Bački), kjer je 12 industrij, lahko dekleta zaslužijo 4 dinarje dnevne mezde. Samo v tej vasi je 400 prostitutk, ki morajo s svojim grenko zasluženim denarjem podpirati dom.

Razstava slovenske ženske knjige je priredila »Ženska zveza« v dneh od 25. maja do 5. junija v dvorani Trgovskega doma v Ljubljani. Obiskovalcem je razstava, ki so jo

prireditelje skrbno in vestno pripravile, nudila izčrpen pregled in vpogled v slovestveno delo naše žene. Čudno je le, da je bilo med našim občinstvom zanjo tako malo zanimanja.

Na letošnji mednarodni razstavi v Parizu si bodo obiskovalci lahko ogledali mnogo lepih, novih in zanimivih stvari, ki bodo tam razstavljene. Veliko pažnjo so polagali prireditelji tudi na predmete, ki zanimajo današnje ženo. V paviljonih, ki sličejo mali naselbini, so razstavljene stvari, namenjene ženi, otroku in materi.

Morda bo za obiskovalke najprivlačnejša »palača žene«, kjer bodo strokovnjaki vsega sveta razkazovali ženam najmodernejše pridobitve v umetnosti vezenja, pletenja, slikanja na keramične lesene predmete, izdelovanja najfinejših čipk, okraskov iz usnja in drugo. Vseh teh umetnij se bodo žene tu lahko tudi same naučile.

Del razstave je posvečen materam, ki bodo imele priliko, seznaniti se z najpotrebnejšimi in najnovejšimi metodami nege in vzgoje otroka. Podučili jih bodo o pravilni prehrani otroka, o zdravljenju in preprečevanju otroških bolezni, o njegovih najneznatnejših in tudi najvažnejših potrebah.

Paviljoni, ki so namenjeni otrokom, pred-

stavljajo svet zase. Tu je preskrbljeno za vsestransko zabavo najmlajših obiskovalcev razstave. Poleg otroških igrišč, zabavišč in gledališč, kjer se bodo predvajale nalašč za te prilike prirejene igre, bo nešteto klovnov po parkih skrbelo za smeh in razvedrilo. V skrivnostnih pečinah in votlinah bodo babice in druge otrokom iz pravljič znane osebe pripovedovale bajke.

Bogate dame se bodo gotovo dalj časa pomudile v paviljonih z razkošnimi in dragocenimi predmeti: krzno, nakit, moderne tkanine in perilo, zlatina, ure okraši — vse bo na izbiro.

Ženam, ki se zanimajo za gospodinjstvo, bo razstava ustregla s paviljonom, kjer bo urejena najmodernejša gospodinjska šola s praktičnimi tečaji, predavanji in slikami o modernih pridobitvah v gospodinjstvu. Tu si bodo lahko ogledale sobno ter kuhinjsko pohištvo od najpreprostejših do najrazkošnejših izdelav.

Lahko rečemo, da bodo na svetovni pariški razstavi skoro vse države razstavile in pokazale svoje najnovejše izdelke in izdelke iz vseh področij. Koliko večja bi se bila vrednost vsega tega, ko bi se s temi stvarmi lahko okoristila tudi pretežna večina človeštva — revnejši in preprostejši sloji.

Odgovori na 12 vprašanj

Trafikantinja meni:

1. Ker tudi žena lahko marsikaj koristnega in pametnega naredi, zato si nikdar nisem želela biti možki.
2. Ja. Zato ker so fantje bolj prosti kot dekleta in ker se jim marsikatero nepravilno dejanje oprostijo, dočim je za ženske neoprostljivo.
3. Dostikrat se mi je zdelo čudno, da se oče in mati v važnih stvareh ne strinjata, akoravno sta že mnogo let skupaj in sta že imela dovolj prilike, da se spoznata.
4. Da pred 18. letom ne bom imela fanta, potem pa, če bi našla pravega, nikdar ne bi hotela drugega, pač pa bi se s prvim poročila.
5. Vedno sem si mislila, če bom dobila moža, s katerim bi se v vseh stvareh strinjala, se bom poročila. Drugače je pa boljše, da ostanem sama.
6. Po mojem mnenju mož dela poleg razuma z močjo, žena pa s srcem.
7. Ne. Ker ima z gospodinjstvom dosti opravka in se ne bi mogla za gospodinjstvo dovolj zanimati, če bi imela še kakšen drug poklic.
8. Ako ima ženska dovolj sredstev, da se sama preživi, ali ako je s pokojnino preskrbljena, potem je boljše, da se ne poroči, drugače je pa primorana.
9. Ako žena nima ljubezni, potem sploh ni sposobna za zakonsko življenje. Zato mislim, da je ljubezen in poleg nje spolnost glavna vsebina ženske.
10. V prvi vrsti mora biti razumna, ker si nelepa a pametna žena lažje uredi življenje, kot pa lepa pa nepametna.
11. Spremenila bi v toliko, da bi vsi ljudje enakopravno živeli, kakor bi človek v resnici moral.

12. Poleg drugega tudi razne poučne stvari za ženo, ker si delavska žena ne more nabaviti kakšnih dragih listov, iz katerih bi se naučila vsega, kar se tiče ženskega vprašanja.

47 letna rudarjeva žena piše:

1. Že kot otrok sem si želela biti fant, ker se mi je dozdevalo, da imajo fantje prednost.
2. Ker nisem imela bratov, sem čutila, kako hrepeni mama po fantu, kako je bila nesrečna samo z dekleti, ki nas je bilo šest.
3. Čutila sem usmiljenje do mame, ker mi znala pisati, ne brati in je bila za očetom.
4. Vedno sem imela načrt, podpirati revnejše od mene, nisem pa pomislila kako, ker sem sama na istem.
5. Nisem sklepala, da se ne bom možila, pač pa sem si želela moža, da bi bila lahko nanj ponosna.
6. Razlike med možem in ženo bi pač ne smelo biti, ker bi mogla biti enakopravna.
7. Po mojem bi se tudi ženi ali materi sedem sinov moralo priznati gospodinjstvo kot poklic.
8. Lepo bi bilo skupno življenje, seveda zavednih.
9. Ljubezen je lepa, a spolnost ne igra glavne vloge.
10. Seveda, če je žena lepa, ima v splošnem prednost, pomisliti pa moramo, da je pametna in razumna žena več vredna, posebno za družino.
11. Po svoji volji bi spremenila to, da bi nikdar več ne hotela roditi fantov, ker jih ne morem vzgajati zase, za druge se pa ne splača.
12. Želela bi, da bi prinašala »Vzajem. Svoboda« članke od žen drugih držav, ki so gotovo že bolj poučene.

Nasveti za dom.

Sadni madeži izginejo, če jih takoj pokapaš s citronovim sokom in potreseš s čisto soljo. Zatem pa madež še izperi v mlačni milnici.

Barvanega perila in oblek ne smeš sušiti na soncu, ker s tem izgubi barvo.

Cvetlice na oknih so lep okras našemu stanovanju. Vendar moramo paziti na to, da nam ne zastirajo vsega okna, ker bi s tem zabranile dostop zraka in svetlobe, ki sta predpogoj zračnega in zdravega stanovanja.

Kadar čistiš čevlje z bencinom, jih takoj nato namaži s kremo, ker se drugače usnje preveč suši in prične pokati.

Svilene nogavice so dosti bolj trpežne in tudi bolje obdržijo barvo, če jih pred prvo uporabo deneš za pet minut v mrzlo vodo in nato posušiš.

Če se ti pote noge, jih moraš redno vsak dan kopati v vkisani ali slani vodi. Tudi nogavice menjaj vsak dan. Občutljive noge namaži večkrat z oljem, zlasti med prsti in po podplatih.

Bleda koža je znamenje slabega zdravja in slabe prebave. Uspešno sredstvo proti bledosti so redni vsakdanji sprehodi in pa redno umivanje telesa (zjutraj in zvečer) s toplo in mrzlo vodo.

Navadno žgan ječmen in »Kneippova sladna kava« si nista po svoji vsebini prav nič podobna. — Prvi vsebuje škrob, ki ni prebavljiv, »Kneippova sladna kava« pa karamelizirani slad, ki je za človeški organizem važnega pomena in katerega uživanje priporočajo vsi zdravniki. — Pristen je le v originalnih zavitkih z znano sliko župnika Kneippa.

Da odstraniš **dim tobaka** in njegov vonj, ki se rada vsesata v predmete v sobi, postavi v zakajeno sobo veliko posodo (škaf) vode, ali pa obesi v tak prostor veliko mokro cunjno, najbolje rjuho. Voda in krpa bosta vsrkala neprijeten vonj. Seveda je tudi treba zakajene prostore temeljito zračiti.

Kavine madeže najhitreje odstraniš, če jih takoj, še sveže, izpereš v vodi.

Tintni madeži izginejo iz belega blaga, če nanje kaneš razredčen vodikov superoksid (dobiš v drogeriji) in jih nato dobro izpereš.

Jelka Vuk:

„Meni Bog je dušo dal“

(Pomladanska pravljica)

Starček — mraz je, snežnobeli odkrevsal, ko je zvonček beli zacingljaj...

Peloh se je prismejal tam na reber, bel, zeleni in vijolici poredni, modri, sramežljivo nežni drugoval...

Sonček zlati kot mladost, z žarki boža travnik, gozd, a trobentic zlati krog s sanj pozimskih ga budi — »vstani, vstani« — govori, plašč si brž, le brž nadeni svoj zeleni — prav lepo ti pristoji...

Sonček ljubko se smejal, z žarki božal in trepljal, da je vse veselo s cvetjem se odelo. Breskve, črešnje zacvetele, kot za svatbo se odele — a čebelic sladka godba je brnela, dobro letino želela. Ptičke pa so ščebetale, gostolele, žvrgolele, pesmi zvočne prepevale, gnezda so si zavijale...

Tak je bilo, ko je striček snežnobeli odkrevsal in nam zvonček beli zacingljaj. Vse se bilo pomladilo, vse se bilo prerodilo — Samo človek je ostal, nič se v njem ni prerodilo — nič se v njem ni predramilo, krut je bil in je ostal, molil, klet in se bahal: »Meni Bog je dušo dal!«

Rešitev križaljke v 5. številu »Svobode«.

Vodoravno: 1. Karl Marks, 10. Abdulah, 12. ojo, 13. Poe, 14. Kih, 15. obec, 16. il, 17. č, 18. sam, 19. joči, 21. Tine, 23. i, 24. taj, 25. Aca, 26. maček, 30. da, 31. Lim, 32. Bal, 35. Aal, 37. oj, 38. Burjat, 39. si, 40. Saar, 43. Agis, 46. tir, 37. gol, 48. kant.

Navpično: 1. kapital, 2. abolicija, 3. rdeč, 4. Luksemburg, 5. Mahnič, 6. ahoj, 7. robot, 8. kje, 9. socialist, 11. Lia, 20. čad, 22. nam, 27. a, 28. Ela, 29. kat, 33. Arko, 34. oj, 36. as, 37. ost, 38. bar, 42. d, 43. Ak, 44. ga, 45. i.